

Σχολική Ετοιμότητα – Ψυχολογικές και παιδαγωγικές διαστάσεις (Α0041)

ΑΓΑΠΑΚΗ-ΜΑΡΤΣΙΟΥΛΑ

A. Εισαγωγή	4
B. Ανάλυση	5
I. ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ	5
II. ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ	7
1. Συμπεριφορισμός:	7
2. Θεωρίες ψυχανάλυσης:	8
3. Piaget:	8
III. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΔΑΣΚΑΛΟΥ-ΜΑΘΗΤΩΝ	10
IV. ΕΙΔΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ.....	10
1. Η δημοκρατική παιδεία:.....	10
2. Το δημιουργικό σχολείο- Τι πρέπει να κάνει το σχολείο:	11
3. Η αντιαυταρχική αγωγή και οι παιδικές ελευθερίες:	11
4. Καταλληλότερο στυλ διδασκαλίας: το δημοκρατικό:	11
5. Το σχολικό κλίμα:.....	11
V. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΜΑΘΗΣΗ	12
VI. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΟΜΑΛΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ	12
1. Ρόλος εκπαιδευτικού.....	13
2. Ρόλος μαθητή.....	13
VII. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ.....	14
VIII. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ Η ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ	14
IX. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ.....	14
X. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	15
XI. ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	15
1. Κληρονομικότητα	15
2. Μέθοδοι έρευνας της κληρονομικότητας	15
3. Περιβάλλον	16
4. Η θέση γονέων και εκπαιδευτικών στο θέμα της κληρονομικότητας και του περιβάλλοντος.....	16
XII. ΠΩΣ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	16
XIII. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑ.....	17
XIV. ΑΓΧΟΣ	18
1. Διαχείριση του άγχους στα σχολεία.....	18
2. Τρόποι με τους οποίους τα άτομα μπορούν ν' αντιμετωπίσουν το άγχος.....	18
3. Τρόποι αντιμετώπισης του άγχους από τα σχολεία:	18
XV. ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ.....	19
1. Πως επηρεάζει την ανάπτυξη	19
2. Πως θα χειριστούμε το θέμα της διγλωσσίας:	19

XVI.ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ	20
1.Ορισμός.....	20
2.Στάδια κοινωνικοποίησης	20
3.Φορείς κοινωνικοποίησης.....	21
XVII.ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ	22
1.Ορισμός.....	22
2.Εγγενής ή επίκτητη;	23
3.Μορφές επιθετικότητας	23
4.Αίτια έκφρασης επιθετικότητας στο παιδί.....	24
5.Η επιθετικότητα στην οικογένεια και στο σχολείο.....	24
α. Στην οικογένεια:	24
6.Πότε χαρακτηρίζουμε ένα παιδί επιθετικό;	25
7.Μηχανισμοί ελέγχου επιθετικότητας.....	25
Γ. Συμπεράσματα Και Αξιολόγηση	26
I.Συμπεράσματα:.....	26
II.Αξιολόγηση.....	27
Δ. Βιβλιογραφία.....	28
I.Ελληνόγλωσση:	28
II.Ξενόγλωσση:.....	29

Αν ένα παιδί ζει μέσα στην κριτική:
Μαθαίνει να κατακρίνει
Αν ένα παιδί ζει μέσα στην έχθρα:
Μαθαίνει να καυγαδίζει
Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ειρωνεία:
Μαθαίνει να είναι ντροπαλό
Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ντροπή:
Μαθαίνει να είναι ένοχο
Αν ένα παιδί ζει μέσα στην κατανόηση:
Μαθαίνει να είναι υπομονετικό
Αν ένα παιδί ζει μέσα στον έπαινο:
Μαθαίνει να εκτιμά
Αν ένα παιδί ζει μέσα στην δικαιοσύνη:
Μαθαίνει να είναι δίκαιο
Αν ένα παιδί ζει μέσα στην ασφάλεια:
Μαθαίνει να πιστεύει
Αν ένα παιδί ζει μέσα στην επιδοκιμασία:
Μαθαίνει να έχει αυτοεκτίμηση
Αν ένα παιδί ζει μέσα στην παραδοχή και
φιλία:
Μαθαίνει να βρίσκει την αγάπη μέσα στον
κόσμο.

A. Εισαγωγή

Η σχολική ετοιμότητα είναι παλιό πρόβλημα που απασχόλησε τους ειδικούς. Οι ειδικοί φιλονίκησαν μεταξύ τους για το τι μπορεί να μάθει το παιδί στις διάφορες φάσεις της ανάπτυξής του.

Το ίδιο θέμα απασχόλησε και μας γι' αυτό θα το αναλύσουμε στην παρακάτω εργασία.

Το παιδί ξεκινώντας το σχολείο, έχει ν' αντιμετωπίσει νέα δεδομένα. Γι' αυτό πρέπει να παρουσιάζει μια κάποια ετοιμότητα. Στην αρχή λοιπόν θα δώσουμε τον ορισμό της ετοιμότητας όπως ορίζεται από τους ειδικούς αλλά και όπως την αντιλαμβανόμαστε εμείς οι ίδιες.

Ακολουθώς, θα διατυπώσουμε τις θεωρίες της μάθησης (Piaget και Συμπεριφοριστές) αφού αυτή είναι αποτέλεσμα της ετοιμότητας.

Έπειτα θα αναφερθούμε στο ρόλο της οικογένειας αλλά και του σχολείου.

Η ετοιμότητα των παιδιών, όπως θα δούμε στο κυρίως θέμα, ξεκινάει από την οικογένεια, που είναι και ο πρωτεύον φορέας κοινωνικοποίησης τους και δέχεται αρκετές επιδράσεις απ' αυτή. Άλλες επιδράσεις δέχεται και από την κληρονομικότητα αλλά και από το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει το παιδί. Αυτές οι επιδράσεις άλλοτε είναι θετικές, άλλοτε αρνητικές.

Η ετοιμότητα συνεχίζεται στο σχολείο. Εκεί σπουδαίο ρόλο έχει ο δάσκαλος αλλά και το είδος του σχολείου(αυταρχικό-δημοκρατικό). Ιδιαίτερα στην παρούσα εργασία, θα μας απασχολήσει ο ρόλος του δασκάλου.

Τέλος, θα αναφερθούμε στο σχολικό κλίμα, στη συναισθηματική και ψυχική υγεία του παιδιού, στο άγχος και στο πρόβλημα της διγλωσσίας ως παράγοντες επίδρασης στην ετοιμότητα του παιδιού.

Για την εργασία μας μετά από έρευνα, χρησιμοποιήσαμε ένα πλήθος βιβλίων, μερικά από τα οποία παραθέτουμε ακολούθως:

- Η εξέλιξη της παιδαγωγικής και διδακτικής σκέψης (Δανάσσης-Αφεντάκης):Θεωρία του Piaget:γνωρίσματα βιολογικής ανάπτυξης:

- 1.Προσαρμογή (προσαρμογή παλαιών οργάνων για επιτέλεση παλαιότερων λειτουργιών).
- 2.Περιβάλλον (τα όργανα προσαρμόζονται στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος)
- 3.Εικόνα που έχει το παιδί για τον εξωτερικό κόσμο
- 4.Νοητική ανάπτυξη:στάδια, αφομοίωση, συμμόρφωση, πορεία της.

- Η κοινωνικοποίηση του παιδιού (Γσιπλητάρης):

Η μάθηση-κοινωνικοποίηση του παιδιού: πώς συμβάλλει η μάθηση στην κοινωνικοποίηση του, κίνητρα, ερεθίσματα, είδη ενισχυτών (θετικός, αρνητικός, πρωτογενείς, δευτερογενείς, γενικευμένοι).

Θεωρίες συμπεριφοράς:Pawlow, Watson, Thorndike, Skinner, Bandura (θεωρίες τους)

Θεωρίες ψυχανάλυσης:Freud (θεωρία των ενστίκτων)

- Σχολικό κλίμα:
- 1.περιεχόμενο διδασκαλίας
 - 2.αλληλεπιδράσεις μεταξύ μελών σχολικής τάξης
 - 3.σχέσεις μεταξύ των μελών

Κοινωνική συμπεριφορά-ψυχοσωματική υγεία του παιδιού:Ομαλή-αποκλίνουσα συμπεριφορά και πώς επηρεάζει το παιδί.

Συγκρούσεις μελών οικογένειας: πώς συμβάλλουν και επηρεάζουν την ετοιμότητα του παιδιού.

- Ψυχοκοινωνιολογία σχολικής τάξης (Τσιπλητάρης):

Συνεργατική ομάδα και δημοκρατικό στυλ διδασκαλίας

Κίνητρα επίδοσης, ρόλος δασκάλου-μαθητή

Θεωρία νοημοσύνης και επιρροή στην αλληλεπίδραση δασκάλου-μαθητή

- Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη Α' (Κολιάδης):

Συμπεριφοριστικές θεωρίες

Ρόλος περιβάλλοντος στην εκμάθηση μορφών συμπεριφοράς

- Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη Γ' (Κολιάδης):

Λειτουργίες αφομοίωσης-συμμόρφωσης, παράγοντες ανάπτυξης νοημοσύνης

Στάδια γνωστικής ανάπτυξης

- Σύγχρονη θεωρία και πράξη της παιδείας Α' (Παπάς):

Αντιαυταρχική αγωγή, ο ρόλος της στη γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού, ρόλος εκπαιδευτικού, παιδικές ελευθερίες.

- Σύγχρονη θεωρία και πράξη της παιδείας Β' (Παπάς):

Η οικογένεια παράγοντας αγωγής και μάθησης

- Παιδαγωγική ψυχολογία-ψυχοπαιδαγωγική (Μάνος):

Μνήμη, νόηση, κληρονομικότητα, περιβάλλον, παράγοντες που επηρεάζουν τη μάθηση

Ομαλή προσαρμογή παιδιών στο σχολείο και ο ρόλος του εκπαιδευτικού, γλωσσική ανάπτυξη, ετοιμότητα μαθητή, ψυχική υγεία μαθητή και συναισθηματική ατμόσφαιρα.

- Σχολική παιδαγωγική (Παπάς):

Δημιουργική και αναπαραγωγική εκπαίδευση

- Η ανάπτυξη των παιδιών Β' (Michael Cole, Sheilar Cole):

Ανάπτυξη εγκεφάλου, θεωρία Piaget, θεωρίες γνωστικής ανάπτυξης

- Κοινωνική θεώρηση της παιδείας (Μπαλάσκα):

Η δημοκρατική παιδεία

Το δημιουργικό σχολείο

- Θέματα κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης (Βακαλιος):

Ο κοινωνικοποιητικός ρόλος του σχολείου

- Κίνητρα για μάθηση:

Περιβάλλον και κληρονομικότητα

Μάθηση και εγκέφαλος

Ανθρώπινη κοινωνική μάθηση και εκπαίδευση

- Θεωρία και πράξη στην εκπαιδευτική σχέση:

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού και του μαθητή

Οι ανθρώπινες σχέσεις στην εκπαιδευτική πράξη

- Παιδαγωγική ψυχολογία (Καψάλης):

Ετοιμότητα για μάθηση

B. Ανάλυση

I. ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ

Κάθε παιδί που έρχεται για πρώτη φορά στο σχολείο θα πρέπει να έχει τα στοιχεία και τις προϋποθέσεις που το καθιστούν έτοιμο να προσαρμοστεί και να δεχτεί τα νέα γνωστικά αντικείμενα, αλλά και να αντεπεξέλθει τις όποιες δυσκολίες συναντήσει στο νέο περιβάλλον. Θα πρέπει λοιπόν να παρουσιάζει σχολική ετοιμότητα.

Ετοιμότητα για μας είναι η κατάσταση στην οποία το παιδί έχει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για να μπορέσει ν' αποκτήσει μια νέα γνώση ή δεξιότητα.

Οι ειδικοί με τον όρο ετοιμότητα εννοούν την ωρίμανση του παιδιού η οποία περιλαμβάνει τη σωματική ανάπτυξη (εγκέφαλος, κινητικότητα, ομιλία) και την πνευματική ανάπτυξη (νοημοσύνη, γνωστική ανάπτυξη, μνήμη), που θα συμβάλλουν στη διαδικασία της μάθησης.

Πιο αναλυτικά, όταν λέμε σχολική ετοιμότητα εννοούν:

1. προφορικός λόγος:

α)φωνολογική ανάπτυξη (διαφοροποίηση των ήχων),

β)σημασιολογική (ανάπτυξη λεξιλογίου),

γ)συντακτική (ολοφραστική έκφραση)

2. ψυχοκινητικότητα: συντονισμός χεριών, δαχτύλων, ματιών-συντονισμός κινήσεων-παγίωση πλευρίωσης

3. νοητικές ικανότητες:αντίληψη, μνήμη, προσοχή, σκέψη

4. συναισθηματική οργάνωση:η ιδέα που έχει το παιδί για τον εαυτό του(αυτοσυναίσθηση)-θετική στάση απέναντι στους άλλους-διαπροσωπικές σχέσεις-όρεξη για μάθηση.

Με τον όρο αυτό εννοούν τις γνώσεις και δεξιότητες ενός μαθητή σε μία δεδομένη στιγμή της ανάπτυξής του σε αναφορά προς το συγκεκριμένο αντικείμενο μάθησης και τη συγκεκριμένη περίπτωση της διδασκαλίας. Αναφέρεται στο επίπεδο επίδοσής του, ανάλογα όμως με το κατά πόσο αυτό ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις, ενός συγκεκριμένου αντικειμένου μάθησης. Είναι ένα επίπεδο δυνατοτήτων που επιτρέπει στο άτομο να αξιοποιεί και να χρησιμοποιεί τη μέχρι τώρα μάθηση και πείρα για την απόκτηση παραπέρα μάθησης και πείρας.

Επειδή πρόκειται για δυνατότητα των γνωστικών μηχανισμών ν' ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μιας γνωστικής μάθησης, γι' αυτό ονομάζεται «γνωστική ετοιμότητα» ή ετοιμότητα για μάθηση. Η ετοιμότητα αυτή επηρεάζει την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών μάθησης και καθορίζει αν μια συγκεκριμένη νοητική επίδοση μπορεί να επιτευχθεί ή όχι, ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης του μαθητή. Αν δεν προβούμε σ' ένα στάδιο μάθησης, στερούμε απ' το μαθητή τη δυνατότητα ν' αποκτήσει τη γνώση ,αν πάλι προχωρήσουμε σ' αυτή πολύ νωρίς και ο μαθητής δεν έχει ανάλογη ετοιμότητα, τότε όχι μόνο δεν καταφέρνει ν' αφομοιώσει αυτό που του προσφέρουμε, αλλά του δημιουργείται η εντύπωση ό,τι η μάθηση είναι κάτι μισητό και θέλει να την αποφύγει.

Η ετοιμότητα για μάθηση, δεν εμφανίζεται αυτόματα, αλλά το σχολείο οφείλει να τη δημιουργήσει. Η ετοιμότητα του μαθητή εξαρτάται απ' τη διδασκαλία που έχει προηγηθεί και άρα η ποιότητα της εργασίας του σχολείου καθορίζει την ικανότητα του μαθητή για μάθηση.

Επειδή σε κάθε βαθμίδα ηλικίας το παιδί δέχεται διαφορετικά ερεθίσματα κι αντιλαμβάνεται διαφορετικά τον κόσμο, το σχολείο πρέπει να κατευθύνει τη μάθηση κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να συμβαδίζει με τη γνωστική του ετοιμότητα. Η ηλικία που το παιδί μαθαίνει κάτι, δεν είναι απόλυτη, εξαρτάται απ' την οργάνωση και τη μέθοδο διδασκαλίας.

Για παράδειγμα, τα παιδιά του μεσαίου και του ανώτερου κοινωνικού στρώματος, μαθαίνουν να διαβάζουν γρηγορότερα απ' τα παιδιά κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, γιατί έρχονται σε επαφή με βιβλία στο σπίτι τους.

Η ικανότητα ανάγνωσης, που παλιότερα ήταν σημάδι ωριμότητας, στις μέρες μας επηρεάζεται από περιβαλλοντικούς παράγοντες που καθορίζουν την ετοιμότητα για μάθηση.

Πολλά παιδιά που έρχονται να φοιτήσουν για πρώτη φορά στο δημοτικό σχολείο δεν παρουσιάζουν την ανάλογη σχολική ετοιμότητα με αποτέλεσμα να έχουν μαθησιακές δυσκολίες.

Το πρόβλημα βέβαια είναι πως μπορούμε να διαπιστώσουμε την ετοιμότητα του μαθητή, για να οργανώσουμε κατάλληλα τη διδασκαλία. Επειδή όμως κάτι τέτοιο είναι δύσκολο, δίνουμε βάρος σε άλλους παράγοντες της αγωγής, όπως την ενίσχυση, κίνητρα για μάθηση, οργάνωση της διδακτέας ύλης, διάφορους τρόπους διδασκαλίας, κατάλληλες μέθοδοι και μέσα, που θα τους προσελκύσουν και θα τους βοηθήσουν να βελτιώσουν τις γνωστικές τους ικανότητες.

II. ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

1. Συμπεριφορισμός:

Οι συμπεριφοριστές υποστήριξαν ότι η ψυχολογία αποκτά επιστημονική ταυτότητα όταν μελετά νόμους, που δείχνουν τις σχέσεις της παρατηρήσιμης και μετρήσιμης συμπεριφοράς, που εισέρχεται ως ερέθισμα και εξέρχεται ως αντίδραση.

Υποστήριξαν ό,τι η συμπεριφορά ρυθμίζεται βάσει περιβαλλοντικών παραγόντων. Ο δεσμός μεταξύ ερεθίσματος και αντίδρασης, είναι βασικός για τη μάθηση.

Έχουμε την κλασική εξαρτημένη μάθηση, όπου ένα ερέθισμα διεγείρει μια αντίδραση, παρόμοια μ' αυτή που θα προκαλούσε ένα άλλο ερέθισμα. Έχουμε ένα εξαρτημένο ερέθισμα που δε διεγείρει καμιά αντίδραση κ κατόπιν παρουσιάζουμε ένα φυσικό ερέθισμα, που προκαλεί μια φυσική αντίδραση. Μετά από συνεχόμενες παρουσιάσεις του φυσικού ερεθίσματος και του εξαρτημένου ερεθίσματος, παρουσιάζεται μια εξαρτημένη αντίδραση.

Επίσης υπάρχει η συντελεστική μάθηση, που έχουμε την αντίδραση ενός ατόμου, μετά από ενίσχυση ή τιμωρία. Τέλος, τη συνειρμική μάθηση, που δημιουργείται από εμπειρίες με ένα ή δύο ερεθίσματα που δεν έχουν χρονική σχέση.

Ο Pawlow υποστηρίζει ό,τι η μάθηση, που συμβάλλει στην αλλαγή της συμπεριφοράς, την ανάπτυξη της προσωπικότητας και την κοινωνικοποίηση του ατόμου, στηρίζεται στο συνειρμό ερεθισμάτων και αντιδράσεων που αντικαθιστάται με υποκατάστατα. Αν συνδέσουμε ένα ουδέτερο ερέθισμα με φυσικές αντανακλαστικές κινήσεις, ο οργανισμός αντιδρά με τον ίδιο τρόπο που αντιδρούσε σ' ερεθίσματα που αρχικά ήταν ουδέτερα.

Ο Thorndike υποστήριξε πως η μάθηση είναι αποτέλεσμα προσπαθειών που κάνει το άτομο με το νόμο της δοκιμής και της πλάνης. Ο οργανισμός μαθαίνει καταστάσεις που επιφέρουν ευχάριστα συναισθήματα και αποβάλλει αυτές που επιφέρουν δυσάρεστα. Τα ερεθίσματα είναι ένα είδος σήματος που δείχνουν στον οργανισμό ποιες μορφές συμπεριφοράς είναι αποδεκτές.

Ο Watson, στηριζόμενος στις απόψεις των δυο παραπάνω, έδωσε βάση στη σημασία του περιβάλλοντος του παιδιού. Υποστήριξε ό,τι ο άνθρωπος γεννιέται με κάποιες αντανακλαστικές κινήσεις, απ' τις οποίες σταδιακά και με την επίδραση του περιβάλλοντος, δημιουργούνται κι άλλες υποκατάστατες, απ' τη σύνθεση των οποίων προκύπτουν οι ιδιότητες, οι ικανότητες και ο πνευματικός κόσμος του ανθρώπου. Διακρίνει τη συμπεριφορά σε έκδηλη (οι αντιδράσεις και δραστηριότητες του ατόμου που είναι παρατηρήσιμες) και άδηλη (που χρειάζεται ειδικά όργανα παρατήρησης).

Ο Skinner, έκανε πειράματα σε πειραματόζωα, που τους έδινε ελευθερία κίνησης και εκλογής, πράγμα που επέτρεπε τη δραστηριοποίηση του ζώου, γι' αυτό η μάθηση χαρακτηρίζεται ως δραστική. Κατά παρόμοιο τρόπο μπορεί να δραστηριοποιηθεί και το παιδί στο σχολείο, την κοινωνία και την οικογένεια.

O Bandura υποστήριξε ό,τι η μάθηση, η ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και η κοινωνικοποίησή του, στηρίζεται στη μίμηση προτύπων, τη συμπεριφορά των οποίων τα παιδιά αντιγράφουν. Ακριβώς επειδή η διαμόρφωση της συμπεριφοράς, είναι αποτέλεσμα μίμησης προτύπων, η θεωρία του είναι η σημαντικότερη.

2. Θεωρίες ψυχανάλυσης:

Βασικός εκπρόσωπος της ψυχαναλυτικής θεωρίας είναι ο Freud, σύμφωνα με τον οποίο, ο άνθρωπος απ' τη γέννηση του έχει μια σεξουαλική τάση που στηρίζεται στη libido. Αυτή η τάση πηγάζει από τις ανάγκες των ενστίκτων. Έχουμε το Es (αυτό), το Ich (εγώ) και το id (εκείνο) και το Verber-Ich (υπέρ-εγώ).

Ο **Freud** ασχολήθηκε με το νευρωτικό σύνδρομο, που προκύπτει από καταπίεση της σεξουαλικότητας του ατόμου. Έτσι δημιουργείται μία σύγκρουση ανάμεσα στο άτομο και την κοινωνία, δηλαδή στο επιθυμητό και το επιτρεπόμενο. Στη θεωρία αυτή ανήκει και το Οιδιπόδειο Σύμπλεγμα (ερωτική έλξη του παιδιού για το γονέα του αντίθετου φύλου). Η λύση του Οιδιπόδειου είναι βασική για την κοινωνικοποίηση του παιδιού.

3. Piaget:

Ο Piaget μίλησε για την προσαρμοστικότητα του παιδιού στο περιβάλλον: έχουμε δύο γνωρίσματα βιολογικής ανάπτυξης. Το πρώτο είναι η προσαρμογή των παλαιών οργάνων, για την επιτέλεση παλαιότερων λειτουργιών και το δεύτερο ότι όλες οι λειτουργίες προσαρμόζονται στο περιβάλλον βάσει της αρχής των φυσικών επιστημών.

Τα όργανα κάθε ηλικίας προσαρμόζονται στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος και στις λειτουργίες που καλούνται να επιτελέσουν. Ακόμα αρχίζει να γίνεται ακριβής η εικόνα που έχει το παιδί για τον εξωτερικό κόσμο. Η ανάπτυξη του εγκεφάλου είναι βασικός παράγοντας για τη σχολική ετοιμότητα, κυρίως οι περιοχές (ιππόκαμπος, παρεγκεφαλίδα, εγκεφαλικός φλοιός). Τα ερεθίσματα του περιβάλλοντος, αναλύονται στα χαρακτηριστικά τους μέσα στα αισθητήρια όργανα και στις αισθητηριακές περιοχές που τα επεξεργάζονται. Έτσι τα ερεθίσματα δεν φτάνουν στον εγκέφαλο ως πλήρεις εικόνες, αλλά σε συστατικά μέρη.

(1). Νοητική ανάπτυξη:

Η νοημοσύνη κατά τον Piaget, αποτελεί βιολογική λειτουργία, που βοηθά το άτομο στην αφομοίωση, συμμόρφωση κ στην προσαρμογή του στο περιβάλλον.

Το παιδί γεννιέται με κάποια αισθησιοκινητικά συστήματα αντίδρασης του τύπου ερέθισμα-αντίδραση, δηλ. δέχεται κάποια ερεθίσματα κ παρουσιάζει αντιδράσεις. Η αισθησιοκινητική εμπειρία του παιδιού το αναγκάζει να διακρίνει μεταξύ των αντικειμένων και να συντονίζει τις ενέργειές του. Αυτό οδηγεί στο σχηματισμό πρότυπων ενεργειών που εσωτερικεύονται κ δημιουργούν νοητικές εικόνες. Αυτές οι νοητικές εικόνες, οδηγούν στην απελευθέρωση της σκέψης και άρα στην ανάπτυξη της νόησης.

(2). Οι λειτουργίες της αφομοίωσης- συμμόρφωσης:

Μια πληροφορία, πρέπει να παρουσιάζεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί να επεξεργαστεί απ' τα σχήματα σκέψης του παιδιού, δηλ. η εμπειρία του, να του επιτρέψει ν' αναγνωρίσει το υλικό, βάσει των νοητικών δομών που διαθέτει. Απ' τη στιγμή που η πληροφορία θα ενταχθεί και θα εναρμονιστεί με το περιβάλλον και τη συμπεριφορά του παιδιού, περνάμε στο στάδιο της συμμόρφωσης. Αν διαταραχθεί η ισορροπία ανάμεσα στις δυο λειτουργίες, τότε πρέπει να τις εξισορροπήσουμε.

(3). Παράγοντες ανάπτυξης νοημοσύνης:

α. Βιολογική ωρίμανση

- β. Φυσική εμπειρία
- γ. Κοινωνική μεταβίβαση
- δ. Εξισορρόπηση

Η εξισορρόπηση είναι η βασικότερη γιατί μ' αυτόν προκύπτει η ανάπτυξη της γνώσης. Μ' αυτήν το άτομο ξεπερνά συγκρούσεις και αντιφάσεις που μπορεί να επηρεάσουν την ανάπτυξη του.

Η κοινωνική μεταβίβαση αφορά τη συμμετοχή του παιδιού σε μια ομάδα, όπου ενθαρρύνεται η συνεργατική συμπεριφορά και παρέχονται αμοιβαίες σχέσεις. Διακινούνται ιδέες, απόψεις και τα παιδιά μαθαίνουν να σέβονται και να ακούνε τις απόψεις των άλλων.

Τα **στάδια γνωστικής ανάπτυξης**, σύμφωνα με τον Piaget, είναι: το αισθησιοκινητικό, το προσυλλογιστικό, το στάδιο συγκεκριμένων νοητικών ενεργειών και το στάδιο της αφαιρετικής σκέψης.

α. Αισθησιοκινητικό: αντανακλαστικές αντιδράσεις, κατανόηση της μονιμότητας του αντικειμένου, επανάληψη σωματικών κινήσεων, επανάληψη ενεργειών που απαιτούν τη χρήση αντικειμένων, κατανόηση αιτιότητας, χρόνου, χώρου, μίμηση προσώπων και αντικειμένων, οι συμπεριφορές του παιδιού αντικατοπτρίζουν εγωκεντρισμό.

β. Προσυλλογιστικό: η λύση προβλημάτων εξαρτάται απ' την αισθητηριακή αντίληψη, η συμπεριφορά του παιδιού καθοδηγείται περισσότερο απ' τη διαίσθηση παρά τη λογική, το παιχνίδι είναι φανταστικό, η χρήση της γλώσσας εμφανίζει εγωκεντρισμό, μίμηση, επαναληπτικότητα, η κοινωνικοποίηση βελτιώνεται, τα αντικείμενα ομαδοποιούνται ανάλογα με τις εμπειρίες του παιδιού.

γ. Στάδιο συγκεκριμένων νοητικών ενεργειών: το παιδί εκτελεί πράξεις βασισμένες σε λογικούς κανόνες, διατήρηση αριθμού, μήκους, μάζας, τόπου, χώρου, ταξινόμηση αντικειμένων, ικανότητα για σειροθέτηση, εναλλακτικές υποθέσεις στη λύση προβλημάτων, μη εγωκεντρική επικοινωνία, πολυσύνθετες κοινωνικές σχέσεις.

δ. Στάδιο αφαιρετικής σκέψης: πνευματικές δραστηριότητες, χρήση συνδυαστικής λογικής, υποθέσεις στη λύση προβλημάτων, λύση προβλημάτων που σχετίζονται με δυο είδη γεγονότων.

(4). Γλωσσική ανάπτυξη:

Η γλώσσα είναι το βασικότερο όργανο επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Για την έναρξη της ομιλίας το παιδί πρέπει να έχει νευρομυϊκή ωρίμανση, αλλά βασικό ρόλο παίζει και η επίδραση του περιβάλλοντος. Έρευνες έδειξαν πως τα δίδυμα παρουσιάζουν καθυστέρηση στη γλωσσική ανάπτυξη, γιατί το ένα μιμείται την ομιλία του άλλου. Επίσης η γλώσσα αποτελεί βασικό στοιχείο συμπεριφοράς. Δηλαδή όσο μεγαλύτερη είναι η γλωσσική ανάπτυξη, τόσο ελεγχόμενη είναι και η συμπεριφορά του παιδιού.

(5). Απόψεις Piaget:

Ο άνθρωπος για να ζήσει, οφείλει να προσαρμόζεται στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Αυτή η προσαρμογή γίνεται με τη δραστηριοποίηση ολόκληρου του ψυχοφυσικού οργανισμού του ανθρώπου, οπότε λύνονται και οι καταστάσεις που διασαλεύουν την ισορροπία του με το περιβάλλον.

Το άτομο αφομοιώνει τις εμπειρίες του εξωτερικού περιβάλλοντος και προσαρμόζει τον οργανισμό του για να αφομοιώνει τα ερεθίσματα.

Με τις αισθήσεις προσλαμβάνονται τα μορφολογικά στοιχεία ενός αντικειμένου. Με την παρέμβαση της νοημοσύνης και της κατανόησης, μετατρέπονται σε ενεργητικά στοιχεία. Η ενεργοποίηση της σκέψης, με τη συμμετοχή του ίδιου του παιδιού στη διαδικασία της μάθησης, συντελεί στην πληρέστερη κατανόηση του αντικειμένου που πρέπει να μαθευτεί.

Κατά τον Piaget οι **παράγοντες μάθησης** είναι οι εξής:

- α. Η βιολογική ωρίμανση
- β. Οι εμπειρίες απ' την ενασχόληση του ατόμου με τα πράγματα
- γ. Οι εμπειρίες απ' τις σχέσεις του ατόμου με τα' άλλα μέλη της κοινωνίας
- δ. Η νοημοσύνη που κληρονομείται, αλλά διαμορφώνεται και με την ενεργητικότητα του ατόμου που προσπαθεί να πετύχει εξισορρόπηση με το περιβάλλον.

III. Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΔΑΣΚΑΛΟΥ-ΜΑΘΗΤΩΝ

Μέσα στην τάξη, η ανταπόκριση ή μη του μαθητή στις προσδοκίες του δασκάλου, αποτελεί την πρώτη αντίληψη του δασκάλου για το παιδί. Πρέπει λοιπόν να γνωρίζει ότι αυτή η συμπεριφορά του μαθητή, είναι αποτέλεσμα ατομικών ικανοτήτων και περιβαλλοντικών προϋποθέσεων. Αν ο δάσκαλος θεωρήσει ότι η συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα ατομικής ικανότητας, τότε λαμβάνεται ως κληρονομική ιδιότητα. Στην άλλη περίπτωση εξαρτάται απ' τις κοινωνικές συνθήκες διαβίωσης και εργασίας του ατόμου.

Υπάρχουν δάσκαλοι που αποδίδουν τη σχολική αποτυχία των παιδιών σε πνευματικές αδυναμίες. Για άτομα που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα, θεωρείται πως δεν φταίει ο δείκτης νοημοσύνης, αλλά οι κοινωνικές συνθήκες της γειτονιάς τους.

Όταν εντοπισθεί το πρόβλημα, που εμποδίζει τις διαδικασίες μάθησης, τότε ο δάσκαλος, πρέπει να ερευνήσει τις πνευματικές ικανότητες του μαθητή, καθώς και τους περιβαλλοντικούς παράγοντες: διάρθρωση σχολικού συστήματος, βιβλία, μέθοδοι και αν ανταποκρίνεται στις επιθυμίες και ανάγκες του παιδιού.

IV. ΕΙΔΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

1. Η δημοκρατική παιδεία:

Με τον όρο αυτό εννοούμε ότι τα διδακτικά προγράμματα, τα βιβλία, οι μέθοδοι, η σχολική ζωή περνούν στην εκπαίδευση τις αξίες που πρέπει να έχει μια δημοκρατική κοινωνία για να κάνουν το παιδί υπεύθυνο πολίτη. Σ' αυτό ρόλο παίζει:

- η μορφή σχολείου (οργάνωση-λειτουργία)
- περιεχόμενο σπουδών
- οι σχέσεις δασκάλου-μαθητών και μαθητών μεταξύ τους
- μέθοδοι, τεχνικές, μέσα διδασκαλίας

Κάθε εκπαίδευση ασκείται από κάποιον που ξέρει, σε κάποιον που δεν ξέρει. Άρα η εκπαιδευτική σχέση είναι εξουσιαστική, κάτι που είναι αποδεκτό απ' τον παιδευόμενο, που βρίσκει στο δάσκαλο τα στοιχεία που του λείπουν και επιθυμεί να αποκτήσει. Έχουμε το δάσκαλο αυθεντία, που χωρίζεται στην αυθεντία που πείθει με τη δύναμη της γνώσης, εκείνη που πείθει με τη γοητεία της προσωπικότητας και αυτή που επιβάλλεται αντλώντας το κύρος απ' τη θέση και τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται. Η παιδαγωγική σχέση, δεν αποσκοπεί στην υποδούλωση, αλλά στην απελευθέρωση του μαθητή. Καθοδηγεί το παιδί στην ελευθερία, στην ψυχική και πνευματική αυτοδυναμία και την αυτονομία. Η αποδοχή των κανόνων που θέτει ο δάσκαλος πρέπει να αποποιηθεί της εξουσίας του πάνω στα παιδιά και σ' ένα κλίμα ισότητας, να τα βοηθήσει να αλληλομορφώνονται και να λειτουργούν συνεργατικά.

Piaget: σκοπός της αγωγής είναι να φτιάξει ανθρώπους ικανούς για νέες επιτεύξεις και όχι για επανάληψη αυτών που έκαναν οι προηγούμενες γενιές. Η ανάπτυξη της δημιουργικότητας, εξαρτάται απ' το κοινωνικό και παιδαγωγικό περιβάλλον. Το

παραδοσιακό σχολικό σύστημα σκοτώνει τη δημιουργικότητα που υπάρχει στο μαθητή, εφόσον στηρίζεται στην αναπαραγωγή και επανάληψη.

2.Το δημιουργικό σχολείο- Τι πρέπει να κάνει το σχολείο:

- να αναπτύξει κλίμα ελευθερίας και πρωτοβουλίας, ασφάλεια, διακίνηση ιδεών
- εμπιστοσύνη στο μαθητή και στις δυνατότητες του, σεβασμό της προσωπικότητάς του
- όχι λογοκρισία στις ιδέες
- αποφυγή άγχους παιδιού μήπως κάνει λάθος, έλλειψη εμπιστοσύνης στις δυνάμεις του
- απροθυμία στην εύρεση πολλών λύσεων για ένα πρόβλημα
- φόβος αποτυχίας, μήπως φανεί ανόητος στους άλλους

3.Η αντιαυταρχική αγωγή και οι παιδικές ελευθερίες:

Η αντιαυταρχικότητα είναι μια διαδικασία που επιτρέπει την αμφίδρομη επικοινωνία στην παιδαγωγική σχέση με πνεύμα ισότητας μεταξύ παιδαγωγού-παιδαγωγούμενου. Εδώ στόχος της αγωγής είναι η χαρά και η ευτυχία του παιδιού. Το σχολείο πρέπει να προσαρμοστεί στο παιδί. Πρέπει να υπάρχει ειλικρίνεια, που οδηγεί στην αλήθεια. Ακόμα να δίνεται προτεραιότητα στο παιχνίδι και η επιλογή των μαθημάτων να γίνεται απ' τους μαθητές.

Η αντιαυταρχική αγωγή μπορεί να συμβάλλει στην ομαλή προσαρμογή του παιδιού στο σχολείο, καθώς και στη γλωσσική και πνευματική του ανάπτυξη. Ωστόσο σε κάποιες περιπτώσεις, επιβάλλεται να πούμε «όχι» στο παιδί όταν κάνει κάτι που θέτει σε κίνδυνο τη σωματική του ακεραιότητα και την ακεραιότητα των άλλων παιδιών ή κάνει κάτι που ενοχλεί τους άλλους.

Αντιαυταρχική ή αυταρχική ατμόσφαιρα στο σχολείο, δημιουργεί και η διάταξη των θρανίων και ο τρόπος διδασκαλίας. Στην αντιαυταρχική αγωγή, η έδρα μεταφέρεται σε κάποια γωνιά της τάξης. Η μετωπική διάταξη των θρανίων είναι δείγμα αυταρχικού σχολείου. Τέλος, παίζει σημαντικό ρόλο η ερώτηση, γιατί συμβάλλει στην επικοινωνία δασκάλου-μαθητή.

4.Καταλληλότερο στυλ διδασκαλίας:το δημοκρατικό:

Σκοπός της α'βάθμιας και β'βάθμιας εκπαίδευσης είναι να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική ανάπτυξη διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων, ώστε οι μαθητές να γίνουν ολοκληρωμένες προσωπικότητες και ν' αποφασίζουν μόνοι τους για την προσωπική τους ζωή.

Οι μαθητές με δημοκρατικό δάσκαλο είναι χαρούμενοι και ικανοποιούν τις ανάγκες τους. Το δημοκρατικό στυλ της αγωγής, ολοκληρώνει το άτομο και το εντάσσει ομαλά στην οικογένεια, στην ομάδα και στην κοινωνία.

Οι περισσότεροι δάσκαλοι δέχονται ότι αυτό το στυλ είναι πιο κατάλληλο, αλλά στην πράξη γίνονται οι ίδιοι αυταρχικοί, γιατί τους έρχονται στο νου οι δικές τους παιδικές εμπειρίες και συμπεριφέρεται, όπως συμπεριφερόντουσαν και σ' αυτόν. Αυτό έχει αντίκτυπο στους μαθητές και αναστέλλει όλη τη διαδικασία της μάθησης.

5.Το σχολικό κλίμα:

Είναι η ατμόσφαιρα του σχολικού περιβάλλοντος που χαρακτηρίζεται απ' την κοινωνική συμβίωση των μελών της τάξης. Περιλαμβάνει τα εξής:

- Το περιεχόμενο διδασκαλίας:υπάρχουν κάποιες βασικές αρχές όπως η εργατικότητα, η υπακοή, ο σεβασμός, η ενημέρωση, η κριτική σκέψη. Βασικοί στόχοι είναι η πειθαρχία και η επίδοση. Η πειθαρχία πρέπει να χρησιμοποιείται σωστά, αλλιώς μπορεί να καταλήξει αυτοσκοπός και ν' αναστείλει την κοινωνικοποίηση και μάθηση, καθώς και τον αυθορμητισμό.
- Αλληλεπιδράσεις μεταξύ μελών σχολικής τάξης:Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι η συμπεριφορά του δασκάλου απέναντι στους μαθητές και οι σχέσεις των μαθητών μεταξύ τους. Έχουμε 3 είδη διδασκαλίας:το δημοκρατικό (ενέργεια, ηρεμία, κατανόηση), το αυταρχικό (αγένεια, προστακτικότητα, απαισιοδοξία) και το αδιάφορο στυλ διδασκαλίας.
- Σχέσεις μεταξύ των μελών:

Οι σχέσεις των μελών της σχολικής τάξης, είναι βασικές για την κοινωνικοποίηση του παιδιού. Ο τρόπος που διδάσκει κάθε δάσκαλος είναι διαφορετικός. Εδώ παίζει ρόλο και το στυλ διδασκαλίας. Το δημοκρατικό είναι καλύτερο γιατί τα παιδιά μαθαίνουν μ' αυτό, έχουν καλές διαπροσωπικές σχέσεις, ηρεμία, αναπτύσσεται η φαντασία, δημιουργικότητα, κριτική σκέψη. Ενώ με το αυταρχικό, όλα αυτά αναστέλλονται και υπάρχει δογματισμός, τιμωρίες, φόβος.

V. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΜΑΘΗΣΗ

- Βιολογική ωρίμανση:αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για μάθηση. Έννοιες αριθμητικής γίνονται κατανοητές στο 6^ο έτος, ενώ έννοιες χρόνου στο 9^ο έτος. Στο τέλος της εφηβείας, έχει ολοκληρωθεί η πνευματική ανάπτυξη. Μετά το 25^ο έτος, αρχίζει κάμψη νοητικών λειτουργιών.
- Καλή λειτουργία αισθήσεων και λοιπών οργάνων:η καλή λειτουργία των αισθήσεων και του οργανισμού είναι επίσης βασικός παράγοντας. Αν συμβαίνουν οργανικές ανωμαλίες στο άτομο (μυωπία, αχρωματοψία), θα παρεμποδιστεί η διαδικασία μάθησης.
- Πνευματική και σωματική κόπωση:αφού υπάρχει αλληλεπίδραση σώματος-πνεύματος, και τα δύο επηρεάζουν τη μάθηση. Περισσότερες επιδράσεις παρατηρούνται απ' την πνευματική κόπωση. Πρέπει να γίνονται ενδιάμεσα της διδασκαλίας, διαλείμματα για εξουδετέρωση δυσμενών επιδράσεων.
- Ατμοσφαιρικές συνθήκες:ως ιδανικές ατμοσφαιρικές συνθήκες θεωρούνται εκείνες, όπου έχουμε καλό αερισμό, κανονικό φωτισμό, υγρασία κατά 50% και θερμοκρασία 18-20οC. Πολύ κρύο και πολλή ζέστη είναι ανασταλτικοί παράγοντες.

VI.ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΟΜΑΛΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Υπάρχουν κάποια κριτήρια ομαλής προσαρμογής των παιδιών που είναι τα ακόλουθα: έχουν εγκαταλείψει τις μη αποδεκτές μορφές συμπεριφοράς, δεν υπολογίζουν μόνο τον εαυτό τους, αλλά και τους άλλους, αντιμετωπίζουν τα προβλήματά τους και προσαρμόζονται σε νέες καταστάσεις. Επιζητούν τη συναναστροφή με τους συμμαθητές τους, ιδιαίτερα του ίδιου φύλου, είναι ικανοποιημένα απ' τη ζωή τους, αναγνωρίζουν τα σφάλματά τους, βοηθούν τους άλλους.

1.Ρόλος εκπαιδευτικού

Όταν αναφερόμαστε στο ρόλο του, εννοούμε τη θέση του και τις συμπεριφορές που αυτή συνεπάγεται. Ο **ρόλος** του είναι ο εξής:

α)να φέρει του μαθητές σε επαφή με τη διδακτέα ύλη

β)να βρίσκεται ενδιάμεσα σ' αυτούς και το σχολικό πρόγραμμα, με σκοπό τη συμμετοχή του μαθητή

γ)να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες, για τη διευκόλυνση της διδασκαλίας.

Ζητά πάντα τη γνώμη των παιδιών και αποδέχεται τα συναισθήματα τους. Πρέπει να χειρίζεται καλά το χρόνο αφού αυτός αποφασίζει πότε θ' αρχίσει και θα τελειώσει μια απασχόληση. Ακόμα να ενθαρρύνει τα παιδιά να εκφράζουν την άποψή τους.

Ο ρόλος του δασκάλου δεν είναι μόνο να διδάξει. Αλλάζει μορφή. Ένα απ' τα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει, είναι πως θα εντάξει στην σχολική ομάδα κάποιο παιδί που προέρχεται από άλλο κοινωνικό στρώμα. Πολλές φορές οι συμμαθητές του το απομονώνουν και το στιγματίζουν, πριν προλάβουν καν να το αναγνωρίσουν.

Επίσης πρόβλημα αντιμετωπίζουν τα παιδιά κατά τη μετάβαση απ' το νηπιαγωγείο στο δημοτικό. Εκεί είχε ένα μικρό θρανίο και είχε συνηθίσει με τη μορφή του νηπιαγωγείου. Κατά την είσοδο του στο δημοτικό, έχει ένα μεγαλύτερο θρανίο που κάθονται δύο άτομα. Πρέπει να γνωρίσει τη συνεργασία, την αλληλεγγύη, να μάθει να εκφράζει τις απόψεις αλλά να ακούει και τις απόψεις των άλλων.

Αποδοτικό θα ήταν ακόμα αν ο δάσκαλος χρησιμοποιούσε στη διδασκαλία του Η/Υ, κάτι που θα βοηθούσε τους μαθητές να μάθουν επιπλέον πράγματα και να συνδυάσουν αυτό που μαθαίνουν με εικόνες και ήχους. Δίνεται στο παιδί η ευκαιρία να μάθει να ψάχνει από μόνο του.

Κάτι άλλο που θα ήταν καλό να κάνει ο δάσκαλος, είναι να βάλει στην τάξη προσωπικά στοιχεία του παιδιού. Ν' αφήσει δηλαδή το μαθητή να φέρει ή να ζωγραφίσει κάτι και να το βάλει εκεί που θέλει. Να συμμετέχει στη διαμόρφωση του χώρου.

Ο ρόλος του δασκάλου επίσης συνίσταται στο να έχει την ικανότητα να αντιμετωπίζει τις εντάσεις που προκύπτουν μεταξύ των παιδιών.

Επίσης ο δάσκαλος πρέπει να γνωρίζει ότι πολλές φορές τα παιδιά είναι επιθετικά με κάποιον συμμαθητή τους που έχει διαφορετική θρησκεία και το παραμερίζουν.

Ακόμα η κοινωνική και οικονομική κατάσταση της οικογένειας, επηρεάζει το παιδί και λειτουργεί ανασταλτικά στην ανάπτυξή του. Ο δάσκαλος λοιπόν πρέπει να βοηθήσει το παιδί να ξεπεράσει αυτά τα προβλήματα, να συζητάει μαζί του και να μιλάει και με τους υπόλοιπους μαθητές για να τους δώσει να καταλάβουν πως δεν αλλάζει τίποτα αν κάποιο παιδί διαφέρει από τα υπόλοιπα. Πρέπει να το δέχονται και να το βοηθούν και οι ίδιοι να νιώσει ότι βρίσκεται στην ομάδα.

2.Ρόλος μαθητή

Πρέπει να σέβεται τους κανόνες του σχολείου και να συμβάλλει στην πραγματοποίηση των στόχων. Οφείλει να είναι προσεχτικός, να ακολουθεί τις οδηγίες, να εφαρμόζει τους κανόνες του εκπαιδευτικού και να συνεργάζεται με τους συμμαθητές του. Η προσαρμογή του στο σχολείο, έχει μεγάλη σημασία για την επιτυχία του. Ακόμα δεν πρέπει να παρασύρονται από καταστάσεις που μπορεί να αποσπάσουν την προσοχή τους.

VII.Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ

Το βασικότερο κίνητρο επίδοσης πηγάζει απ' την απαίτηση που έχει το ίδιο το άτομο απ' τον εαυτό του, πράγμα που εξαρτάται από ατομικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Σημαντικό ρόλο παίζει όμως και το κοινωνικό-οικονομικό status της οικογένειας του και το είδος του σχολείου.

Οι οικονομικές δυνατότητες των γονιών, οι σχέσεις τους με το παιδί, η κάλυψη ή όχι των αναγκών του, μπορεί να αποτελέσουν ισχυρά ή ασθενή κίνητρα. Ακόμα τα κίνητρα καθορίζονται και από τις σχέσεις του παιδιού με τους συμμαθητές του, η αποδοχή του απ' αυτούς και η ενσωμάτωσή του στην ομάδα. Επίσης σημαντικό ρόλο έχει και ο δάσκαλος και ο τρόπος που αντιμετωπίζει το παιδί.

Για την ανάπτυξη των κινήτρων έχουμε και τους ενισχυτές, δηλαδή ερεθίσματα που συμβάλλουν στην επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος. Οι κατηγορίες τους είναι οι εξής:

α)θετικός ενισχυτής:ερεθίσμα που οδηγεί σε επανάληψη μιας συμπεριφοράς

β)αρνητικός ενισχυτής:ερεθίσμα που οδηγεί σε ελάττωση εμφάνισης μιας συμπεριφοράς

γ)πρωτογενείς ενισχυτές:ερεθίσματα που ενισχύουν τον οργανισμό για ικανοποίηση βασικών αναγκών

δ)δευτερογενείς ενισχυτές:ερεθίσματα, που μετά από σύζευξη με πρωτογενείς ενισχυτές, γίνονται ενισχυτικά

ε)γενικευμένοι ενισχυτές:ερεθίσματα που γίνονται ενισχυτικά με σύζευξή τους με πρωτογενείς ενισχυτές

VIII.Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ Η ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Κάθε μαθησιακή διαδικασία για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να ανταποκρίνεται στην ετοιμότητα του μαθητή. Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες κάθε προσωπικότητας. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει γνώσεις εξελικτικής ψυχολογίας, για να γνωρίζει την πορεία ανάπτυξης του μαθητή, την κατάσταση στην οποία βρίσκεται κάθε φορά και την ετοιμότητά του σε κάθε εξελικτικό στάδιο. Πρέπει να ενθαρρύνει κάποιους μαθητές που για διάφορους λόγους παρουσιάζουν δυσκολίες, να σέβεται την κατάσταση που βρίσκεται το παιδί και να προσπαθεί να το βοηθήσει.

ΙΧ.Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η οικογένεια είναι καθοριστικός παράγοντας αγωγής και μάθησης. Εκεί συντελείται η ωρίμανση και η δυνατότητα επιβίωσης του ατόμου.

Η στέρηση της μητέρας, δημιουργεί την ανακλητική κατάθλιψη (κλάμα, απώλεια βάρους, κινητική επιβράδυνση). Σε περίπτωση που η μητρική απουσία είναι ολική, καταλήγουμε στον ιδρυματισμό (παθητικότητα, έλλειψη ελέγχου). Αυτές οι δύο περιπτώσεις οδηγούν στην κατάρρευση της προσωπικότητας και επιβραδύνουν την ανάπτυξη του παιδιού.

Ακόμα ρόλο παίζουν και οι συγκρούσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας και οι σχέσεις τους. Είναι φυσικό παιδιά που ζουν σε περιβάλλον που οι γονείς τσακώνονται και είναι επιθετικοί με το ίδιο το παιδί, να έχουν αναστολή στην ολοκλήρωση της προσωπικότητάς τους. Χρειάζεται το παιδί να μεγαλώσει σε μια υγιή οικογενειακή ατμόσφαιρα που θα του παρέχεται αγάπη, φροντίδα και κατανόηση.

Χ.Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η συμπεριφορά του ατόμου διαμορφώνεται κάτω απ' την επίδραση των δυνάμεων του ίδιου και του περιβάλλοντος του. Είναι ο τρόπος με τον οποίο το άτομο αντιδρά στ εσωτερικά και εξωτερικά ερεθίσματα, προκειμένου να ικανοποιήσει τις βιολογικές του ανάγκες και τις κοινωνικοσυναισθηματικές του επιθυμίες.

Η συμπεριφορά του ανθρώπου καθορίζεται από κοινωνικούς κανόνες και χωρίζεται σε δυο κατηγορίες:

α)ομαλή-κοινωνική:ομαλή είναι η συμπεριφορά του ατόμου που ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των άλλων

β)αντικοινωνική ή αποκλίνουσα:η συμπεριφορά του ατόμου που δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των άλλων.

Ο εκπαιδευτικός είναι το πρόσωπο που συμβάλλει στη δημιουργία θετικής συναισθηματικής ατμόσφαιρας. Είναι το πρόσωπο που θα βοηθήσει τους μαθητές να προσαρμοστούν ομαλά. Ειδικά ο δάσκαλος της 1^{ης} τάξης είναι υπεύθυνος για την ομαλή προσαρμογή του παιδιού, που διακατέχεται από φόβο, αγωνία και ανασφάλεια.

Η δημοκρατική ατμόσφαιρα στην τάξη μπορεί να συμβάλλει στην ευχάριστη συναισθηματική ατμόσφαιρα. Σ' ένα ευχάριστο κλίμα δημιουργούνται υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις και η απόδοση των μαθητών είναι μεγαλύτερη.

Με τον όρο ψυχική υγεία εννοούμε:

α)να είναι το παιδί ευτυχισμένο

β)να είναι ανεξάρτητο, δηλαδή, να κάνει αυτό που θέλει

γ)να έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του

δ)να αισθάνεται άνεση στις σχέσεις του με τους άλλους, καθώς και ελευθερία κινήσεων, σκέψεων και πράξεων

ε)να διεκπεραιώνει καινούρια έργα

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να διασφαλίσει την ψυχική υγεία των μαθητών, ικανοποιώντας βιολογικές, κοινωνικές και συναισθηματικές ανάγκες, καθώς και τη γλωσσική επικοινωνία.

ΧΙ.ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1.Κληρονομικότητα

Οι **παράγοντες** που επηρεάζουν την ανάπτυξη του ατόμου είναι οι:

α)γενετικοί, βιολογικοί παράγοντες, όπου το άτομο κληρονομεί ιδιότητες από γονείς και προγόνους

β)μη γενετικοί βιολογικοί παράγοντες, που οφείλονται σε εξωτερική επίδραση

γ)το κοινωνικό και ψυχολογικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, συνομήλικοι)

δ)το φυσικό, κοινωνικό, πολιτιστικό περιβάλλον που μεγαλώνει το άτομο.

Εφόσον τα παιδιά κληρονομούν από τους γονείς τους χαρακτηριστικά σε μεγάλη αναλογία, είναι φυσικό από γονείς έξυπνους να περιμένουμε έξυπνα παιδιά και από γονείς με χαμηλή νοημοσύνη, παιδιά πνευματικά καθυστερημένα.

2.Μέθοδοι έρευνας της κληρονομικότητας

α)η γενεαλογική μέθοδος. Όπου επιλέγονται άτομα που διακρίνονται για ένα χαρακτηριστικό και γίνεται αναζήτηση της ιδιότητας αυτής στις προηγούμενες γενιές.

β)η στατιστική μέθοδος, όπου ένα χαρακτηριστικό παρακολουθείται σε λιγότερες γενιές, αλλά σε μεγάλο αριθμό οικογενειών.

γ)η μέθοδος των διδύμων, όπου παρακολουθείται ένα χαρακτηριστικό σε δίδυμα που προέρχονται από ένα ωάριο, που έχουν ίδιες κληρονομικές καταβολές

3.Περιβάλλον

Άτομα με πλούσια εμπειρία, αφομοιώνουν εύκολα και άλλες εμπειρίες απ' το περιβάλλον. Το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον, το αποτελούν τα μέλη της οικογένειας, οι φίλοι, οι συμμαθητές και οι εκπαιδευτικοί. Τα άτομα αυτά ασκούν μεγάλη επίδραση για την απόκτηση εμπειριών και τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου. Επίσης σημασία έχει και η επίδραση που ασκεί η τηλεόραση, ο τύπος στη διαμόρφωση του χαρακτήρα.

Αν το περιβάλλον δεν είναι ευνοϊκό έχουμε επίδραση στο ύψος και τη σωματική ανάπτυξη, καθώς και στις πνευματικές δυνατότητες. Ακόμα καλή ιατρική περίθαλψη και καλή διατροφή, είναι βασικά για τις κινητικές δεξιότητες του παιδιού.

Αν τα παιδιά ανατραφούν σε περιβάλλον που φυσικοί ή θετοί γονείς ζουν αρμονικά και υποστηρίζουν το παιδί, θα έχει καλή συναισθηματική και πνευματική υγεία και ολοκληρωμένη προσωπικότητα.

Επίσης οι αξίες και τα πιστεύω του ατόμου, επηρεάζονται απ' το πολιτιστικό περιβάλλον, στο οποίο ζει.

Πολλοί χαρακτηρίζουν τις διάφορες συμπεριφορές βάσει της επιφανειακής τους μορφής, χωρίς να ερευνούν τις συνθήκες μέσα στις οποίες αυτές διαμορφώθηκαν.

4.Η θέση γονέων και εκπαιδευτικών στο θέμα της κληρονομικότητας και του περιβάλλοντος

Αν παρέχουμε στα παιδιά, καλό πολιτιστικό και παιδαγωγικό περιβάλλον, θα τα βοηθήσουμε να αναπτυχθούν σωστά.

Δεν είναι όμως δυνατόν να έχουμε τις ίδιες συνθήκες περιβάλλοντος για όλα τα άτομα, ακόμα και μέσα στην ίδια οικογένεια.

Ο εκπαιδευτικός δεν πρέπει να δεχτεί ότι μόνο η κληρονομικότητα βαρύνει την ανάπτυξη του ατόμου, γιατί τότε δεν έχει σημασία το έργο του. Αν πάλι δεχτεί ότι μόνο το περιβάλλον ευθύνεται, επίσης δεν θα 'χει τα αποτελέσματα που περιμένει.

Πρέπει να δεχτεί την επίδραση περιβάλλοντος και κληρονομικότητας γιατί τα άτομα κληρονομούν δυνατότητες, αλλά χρειάζεται και καλή διδασκαλία για ν' αναπτυχθούν οι πνευματικές ικανότητες.

Ευνοϊκό παιδαγωγικό περιβάλλον θα βοηθήσει αυτούς που έχουν μεγάλες δυνατότητες, να αναπτυχθούν πλήρως, και να βοηθήσουν και τους άλλους.

XII.ΠΩΣ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Είναι σημαντικό, ο εκπαιδευτικός να κατανοεί την έννοια ετοιμότητα. Πρέπει να γνωρίζει καλά το κάθε παιδί ξεχωριστά, γιατί ο καθένας είναι μια ιδιαίτερη προσωπικότητα με δικά της χαρακτηριστικά. Πρέπει να οργανώνει τη διδασκαλία του, ώστε να συμμετέχουν όλοι οι μαθητές και να φροντίζει να καλύπτονται οι ανάγκες τους. Γι' αυτό το καλύτερο στυλ διδασκαλίας είναι το δημοκρατικό.

Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις εκπαιδευτικών που ενδιαφέρονται απλώς να βγάλουν μια συγκεκριμένη ύλη, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τις ανάγκες κάθε παιδιού. Μερικοί δεν δίνουν βάση στο αν όλοι οι μαθητές έχουν φτάσει σ' ένα

ικανοποιητικό στάδιο ετοιμότητας. Αν κάποιο παιδί δεν κατέχει κάποιες βασικές δεξιότητες, το θεωρούν πνευματικώς καθυστερημένο, χωρίς να προσπαθήσουν να το βοηθήσουν και χωρίς να ερευνούν το λόγο για τον οποίο το παιδί δεν είναι ακόμα έτοιμο.

Υπάρχουν ανόμοια νοητική σχήματα και κανόνες για κάθε παιδί. Πρέπει να δούμε γιατί το σχολείο είναι για το μαθητή ένα περιβάλλον, στο οποίο είναι δύσκολο να κατανοήσουν πράγματα που εμείς θεωρούμε αυτονόητα. Πρέπει να σκεφτούμε ότι ίσως φταίει ο τρόπος διδασκαλίας μας και όχι πάντα το παιδί.

Πρέπει να υπάρχει στην τάξη ένα κλίμα ήρεμο, συνεργατικό με τα εξής στοιχεία:

α)αλληλεπίδραση

β)αλληλεξάρτηση

γ)κοινοί στόχοι

δ)οργανωμένη δομή

ε)χρήση του μικρού ονόματος του παιδιού

στ)λήψη αποφάσεων απ' όλα τα μέλη της ομάδας.

Το σχολείο σήμερα αγνοεί το γεγονός ότι ο θεσμός της οικογένειας περνάει κρίση και δεν διδάσκει στο παιδί τις απαραίτητες αξίες που πρέπει να γνωρίζει, αφήνοντάς το απροετοίμαστο σε μια κοινωνική πραγματικότητα.

XIII.ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Είναι η απουσία ψυχολογικών και συναισθηματικών προβλημάτων. Η μοναξιά, η θλίψη, η αβεβαιότητα, μπορεί να οδηγήσουν σε ψυχολογική σύγχυση. Αν ο εκπαιδευτικός θέλει να βοηθήσει ν' ανακαλύψουν, να κατανοήσουν και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους. Ο δάσκαλος πρέπει να ακούει και να ανταποκρίνεται σε ότι λέει ο μαθητής, να του συμπεριφέρεται με σεβασμό και να βλέπει σοβαρά τα προβλήματά του.

Όποια κι αν είναι η πηγή των ψυχικών προβλημάτων, αυτοί που περιβάλλουν το προβληματικό άτομο μπορούν να το βοηθήσουν ν' αντιμετωπίσει αρνητικά συναισθήματα. Η ψυχική υγεία διευκολύνει την ανάπτυξη των συναισθηματικών και νοητικών ικανοτήτων.

Η εικόνα που έχουμε για τον εαυτό μας διαμορφώνεται μέσα στην οικογένεια. Η εμπειρία της επιτυχούς δράσης συμβάλλει στη δημιουργία θετικών συναισθημάτων και πεποιθήσεων.

Σημαντική είναι ακόμη η συμμετοχή του ατόμου στην κοινωνική ομάδα. Αν ένας μαθητής είναι απομονωμένος, πρέπει να ερευνηθούν οι λόγοι της απομόνωσής του, να βρεθεί μια ομάδα στην οποία να μπορέσει να ενταχθεί και να διδαχθεί τις κοινωνικές δεξιότητες που θα τον κάνουν αποδεκτό απ' τους άλλους. Οι συνομήλικοι δεν είναι ανεκτικοί με κάποιον που διαφέρει απ' αυτούς, λόγω διαφορετικών ενδιαφερόντων ή σωματικών και φυλετικών διαφορών. Γι' αυτό ο δάσκαλος πρέπει να υπερασπιστεί αυτούς τους μαθητές και να τους κάνει να νιώσουν ασφάλεια και φροντίδα.

Οι συναισθηματικές δεξιότητες περιλαμβάνουν αυτεπίγνωση, αναγνώριση, χειρισμό και έκφραση συναισθημάτων, έλεγχο της παρόρμησης και υπομονή για ανταμοιβή και αντιμετώπιση του άγχους. Η ικανότητα που έχει κανείς να ελέγχει τον εαυτό του και να διακρίνει τη διαφορά ανάμεσα στα συναισθήματα και στις πράξεις του, οδηγούν στη λήψη σωστών αποφάσεων και σταθμίζουν τις συνέπειες πριν την ανάληψη μιας συγκεκριμένης ενέργειας.

XIV.ΑΓΧΟΣ

1. Διαχείριση του άγχους στα σχολεία

Το άγχος είναι ένας βασικός παράγοντας που επιδρά αρνητικά στην ανάπτυξη του ανθρώπου. Τα στοιχεία είναι χώροι που προξενούν άγχος και στο διδάσκοντα και στον εκπαιδευόμενο. Πολλοί εκπαιδευτικοί βλέπουν ότι η δουλειά τους χρειάζεται περισσότερο απ' αυτά που μπορούν να προσφέρουν. Ένας παράγοντας που τους προκαλεί άγχος, είναι η πειθαρχία, καθώς δεν μπορούν να την εφαρμόσουν όπως θα ήθελαν.

Οι μαθητές απ' την πλευρά τους βλέπουν ό,τι το σχολείο έχει μεγάλες απαιτήσεις απ' αυτούς. Όσοι μαθαίνουν αργά σε σχέση με τους υπόλοιπους ή όσοι αλλάζουν σχολικό περιβάλλον, διακατέχονται από προβλήματα άγχους. Επίσης, όταν δεν γίνονται αποδεκτοί απ' την ομάδα των συνομηλίκων. Ακόμα, λόγω άγχους, κάποιοι μαθητές αποφεύγουν να πηγαίνουν στο σχολείο σε μέρες που γίνονται συγκεκριμένα μαθήματα. Οι μαθητές που είναι αποκλεισμένοι απ' την ομάδα έχουν αρνητικές συνέπειες στη σχολική τους επίδοση, αλλά και όσοι είναι εξωστρεφείς μπορεί να αντιμετωπίσουν το ίδιο πρόβλημα λόγω βιαιότητας ή θρασύτητας, απέναντι στους εκπαιδευτικούς και τους συμμαθητές τους.

Άγχος όμως προκαλείται και από την οικογένεια, καθώς λόγω χαμηλού εισοδήματος, δεν μπορεί να προσφέρει στα παιδιά τους τα απαραίτητα. Σε άλλες οικογένειες μπορεί να υπάρχει ψυχολογική ή σωματική κακοποίηση των παιδιών με αποτέλεσμα το φόβο, την ενοχή, την αβεβαιότητα για ό,τι πουν ή κάνουν.

2. Τρόποι με τους οποίους τα άτομα μπορούν ν' αντιμετωπίσουν το άγχος.

- **Ξεκάθαρη και θετική σκέψη:** Οι θετικές σκέψεις είναι ο μόνος τρόπος να αντιμετωπίσουμε το άγχος. Μπορούμε να επεξεργαστούμε τους στόχους μας, τις αξίες και προτεραιότητές μας.
- **Αναζήτηση υποστήριξης:** Πρέπει να βρούμε μια ομάδα ανθρώπων που να μπορεί να μας στηρίξει. Για να κάνουν όμως αυτοί οι άνθρωποι αυτό που θέλουμε, πρέπει κι εμείς να τους το ανταποδώσουμε.
- **Βελτίωση σωματικής υγείας:** Άνθρωποι με σωματική υγεία μπορούν να καταπολεμήσουν το άγχος. Η καλή σωματική υγεία περιλαμβάνει ύπνο, καλή διατροφή και συχνή άσκηση, τα οποία βοηθούν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων μας.
- **Χαλάρωση:** Περιλαμβάνει την ενασχόληση με κάποια χόμπι ή την επιτέλεση ευχάριστων δραστηριοτήτων σε ελεύθερο χρόνο.

3. Τρόποι αντιμετώπισης του άγχους από τα σχολεία:

- **Σαφήνεια στόχων και προσδοκιών:** Τα σχολεία πρέπει να αφιερώσουν χρόνο προκειμένου να θέσουν σαφείς στόχους και προτεραιότητες, να διασφαλίσουν ότι υπάρχουν ατομικές διαφορές. Ακόμα πρέπει να υπάρχει συνεργατικότητα μεταξύ των μελών και να παίρνονται από κοινού αποφάσεις.
- **Δημιουργία ευχάριστου περιβάλλοντος:** Οι ελκυστικές αθλητικές εγκαταστάσεις και τα αποδυτήρια, ενθαρρύνουν τους μαθητές να αθλούνται. Επειδή οι μαθητές καταναλώνουν αρκετό φαγητό στο σχολείο, πρέπει τα γεύματα να είναι υγιεινά. Επίσης καλό είναι να υπάρχουν κάποιοι χώροι όπου να μπορούν οι μαθητές ν' απομονωθούν για να χαλαρώσουν.

- Παροχή βοήθειας σε όσους υποφέρουν από το άγχος: Επειδή αρκετοί μαθητές αντιμετωπίζουν αυτό το πρόβλημα, καλό θα ήταν να υπάρχει κάποιος σύμβουλος, στον οποίο εκείνοι καθώς και οι εκπαιδευτικοί θα καταφεύγουν όταν έχουν κάποιο πρόβλημα. Ή ακόμα και συνεργασία με εξωσχολικούς οργανισμούς που μπορούν να βοηθήσουν σε δύσκολες περιπτώσεις, όπως την εμφάνιση βίας.

XV.ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ

1.Πως επηρεάζει την ανάπτυξη

Με τον όρο διγλωσσία αναφερόμαστε σ' ένα παιδί που ανατρέφεται από τη γέννησή του με δύο γλώσσες. Οι γονείς του έχουν διαφορετική μητρική γλώσσα και ο καθένας μιλάει στη γλώσσα του με το παιδί. Σ' αυτή την περίπτωση, το παιδί θα μάθει να χρησιμοποιεί καλά τις δύο γλώσσες, μόνο αν υπάρχει θετική σχέση και με τους δύο γονείς.

Το παιδί πολλές φορές όμως μπερδεύει τις γλώσσες και όταν δεν βρίσκει κάτι στη μια το λέει στην άλλη.

Επίσης υπάρχει και η διπλή ημιγλωσσία, όπου το παιδί δυσκολεύεται ν' αναγνωρίζει τις δύο γλώσσες.

Στη συμβουλευτική με τους γονείς και τα μέλη της οικογένειας πρέπει να αναλύσουμε τη θετική σημασία που έχει η μητρική γλώσσα για την ανάπτυξη της σκέψης. Εκεί βασίζεται και η ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού.

Πρέπει να δώσουμε στα παιδιά την ευκαιρία να τελειοποιήσουν τις ικανότητές τους στη μητρική γλώσσα:

- Οι γονείς πρέπει από κοινού να μιλούν τη μητρική γλώσσα στην οικογένεια.
- Σε παιδιά που μεγαλώνουν σε δίγλωσσο περιβάλλον, πρέπει οι δυο γονείς να μιλούν ο καθένας με συνέπεια μόνο στη γλώσσα του με το παιδί, πρέπει να αποφεύγουν την ανάμειξη των δύο γλωσσών. Πολλές φορές αυτά τα παιδιά έχουν δυσχέρειες λόγου, γι' αυτό ο δάσκαλος πρέπει να τα ενθαρρύνει να μιλούν περισσότερο.

2.Πως θα χειριστούμε το θέμα της διγλωσσίας:

- Πρέπει να κάνουμε το παιδί να συνειδητοποιήσει ότι μπορεί να εκφραστεί σε δυο γλώσσες.
- Να του επιβεβαιώνουν οι ενήλικοι ότι είναι μια σπουδαία επίδοση να μπορεί να εκφράζεται κανείς σε δύο γλώσσες.
- Πρέπει το παιδί να συνειδητοποιεί τη μεταπήδηση του απ' τη μια γλώσσα στην άλλη.
- Να μπορεί να ολοκληρώνει τη συνομιλία του στην γλώσσα με την οποία άρχισε να μιλά.

XVI.ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

1.Ορισμός

Με τη γέννηση του το παιδί δεν είναι ούτε κοινωνικό ούτε μη κοινωνικό. Έχει απλά δυνατότητες κοινωνικοποίησης, που πραγματοποιούνται με επιδράσεις από το φυσικό και κοινωνικό, πολιτικό- ιστορικό περιβάλλον και διαρκεί σ' όλη τη ζωή.

Κοινωνικοποίηση είναι η εκμάθηση και απόκτηση της κατάλληλης σύμφωνα με τα κοινωνικά πρότυπα συμπεριφοράς, των στάσεων και των αξιών.

2.Στάδια κοινωνικοποίησης

Σύμφωνα με τον **Eric Erickson** για να κοινωνικοποιηθεί ένα άτομο πρέπει να περάσει από τα ακόλουθα 8 στάδια:

- στάδιο εμπιστοσύνης(trust):αν η μητέρα ικανοποιεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις ανάγκες του παιδιού, αυτό αποκτά εμπιστοσύνη. Διαφορετικά γίνεται δύσπιστο και νιώθει ανασφάλεια.
- στάδιο αυτονομίας(autonomy): είναι η περίοδος του πρωκτικού φρουδικού σταδίου (2-3½ ετών), κατά την οποία, το παιδί διδάσκεται καλούς τρόπους χρήσης της τουαλέτας. Καλή μεταχείριση στο στάδιο αυτό δημιουργεί στο παιδί αυτονομία. Αντίθετα, το παιδί αμφιβάλλει για τη δυνατότητα να κάνει κάτι μόνο του και ντρέπεται.
- στάδιο πρωτοβουλίας(initiative): σ' αυτό το στάδιο το παιδί μαθαίνει να συνεργάζεται και ν' αναλαμβάνει πρωτοβουλίες. Αν αυτό δεν γίνει, το παιδί συνεχίζει να εξαρτάται από τους άλλους και γίνεται άτολμο.
- στάδιο της φιλοπονίας(industry): το παιδί συνηθίζει στην εργασία, γίνεται δημιουργικό άτομο και κερδίζει την αναγνώριση των άλλων. Αν δεν καταφέρει να φτάσει στην αναγνώριση, αναπτύσσεται σ' αυτό το συναίσθημα της κατωτερότητας.
- στάδιο της ταυτότητας(identity): πρόκειται για την πιστοποίηση της ταυτότητας του ατόμου που βρίσκεται πια στην ήβη. Ο έφηβος θέτει την ερώτηση «ποιος είμαι;». Από την επιβεβαίωση που θα πάρει για τον εαυτό του στην παραπάνω ερώτηση και που θα προκύψει από την ιδέα που οι άλλοι έχουν γι' αυτόν αλλά και που ο ίδιος έχει δημιουργήσει για τον εαυτό του, θα εξαρτηθεί η βεβαιότητα ή η αβεβαιότητα που θα αποκτήσει για τον εαυτό του.
- στάδιο οικειότητας(intimacy): μετά την επιβεβαίωση της ταυτότητας του, το άτομο είναι έτοιμο πλέον να προχωρήσει σε εξοικείωση με το περιβάλλον του και ν' αναπτύξει διαρκή φιλία, χωρίς το φόβο ότι θα χάσει την ταυτότητα του, την ιδιαιτερότητα του. Αντίθετα, ο φόβος της αυτοεγκατάλειψης, της απώλειας της ιδιαιτεροτήτάς του, τον οδηγεί στην απομόνωση.
- στάδιο παραγωγικότητας(generativity): ο έφηβος συνεργάζεται παραγωγικά με τους γονείς του, που έχουν την υπευθυνότητα της καθοδήγησής του. Όταν δεν υπάρχει αυτό το ενδιαφέρον, θα παρατηρηθεί κάποια στασιμότητα στο άτομο ή ακόμα και καθυστέρηση.
- στάδιο ακεραιότητας ή ολοκλήρωσης του εγώ(ego integrity): ο έφηβος έχει πια ολοκληρωθεί και έχει αποδεχθεί τον εαυτό του με τα προτερήματα αλλά και τα ελαττώματα που παρουσιάζει. Έχει ωριμάσει και εργάζεται παραγωγικά. Αν η ολοκλήρωση του εγώ δεν πραγματοποιηθεί, το άτομο μπορεί να φτάσει στην κατάσταση της απελπισίας.

3.Φορείς κοινωνικοποίησης

Η πρωτογενής κοινωνικοποίηση ενός παιδιού πραγματοποιείται μέσα από την οικογένεια σε πρώτη φάση και μέσα από το σχολείο αργότερα.

Α)Οικογένεια

Η οικογένεια, αποτελεί τη βάση για την κοινωνικοποίηση του ατόμου. Η καλή ή κακή κοινωνική μάθηση μέσα στην οικογένεια θα έχει ευεργετικές ή μη συνέπειες για την παραπέρα κοινωνικοποίηση του ατόμου. Για να δημιουργηθεί, ευνοϊκό κλίμα μέσα στην οικογένεια, πρέπει:

- το παιδί ν' αισθάνεται ότι αγαπιέται, ότι δέχεται στοργή και ασφάλεια.
- να υπάρχουν κανόνες τους οποίους να τηρεί το παιδί αλλά και να επικρατεί μια ατμόσφαιρα συνεργασίας και κατανόησης και να υπάρχει συνέπεια σ' αυτά που λένε και κάνουν οι γονείς.
- Η συμπεριφορά των γονέων απέναντι στα παιδιά να είναι ανάλογη με την ηλικία στην οποία αυτά βρίσκονται.

Πιο καθοριστική όμως, για την ομαλή κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού είναι η σχέση του με τη μητέρα. Αυτό συμβαίνει γιατί η μητέρα ικανοποιεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις ανάγκες που έχει το μωρό στο 1^ο στο έτος (πείνα, δίψα, εξάλειψη πόνου, κρύου, ζέστης). Όταν η μητέρα, ικανοποιεί τις ανάγκες του παιδιού, κατά θετικό τρόπο, δημιουργείται θετική σχέση μωρού-μητέρας. Σε αντίθετη περίπτωση, δημιουργείται αρνητική σχέση.

Η αρνητική αυτή σχέση, θα δημιουργήσει πρόβλημα στην κοινωνικοποίηση του παιδιού, αφού, η συμπεριφορά του παιδιού στη μητέρα, γενικεύεται και προς τους άλλους ανθρώπους.

Άλλοι δυσμενείς παράγοντες για την κοινωνικοποίηση του παιδιού, που έχουν σχέση με την οικογένεια, είναι και οι παρακάτω:

- Ο θάνατος του ενός γονέα ή και των δύο:Το παιδί σε μια τέτοια περίπτωση δεν βιώνει τη στοργή και την αγάπη των γονιών του, τις οποίες έχει πολύ ανάγκη για την ομαλή συνολική ανάπτυξή του.
- Διαζύγιο των γονέων: Το διαζύγιο είναι μια ψυχικά τραυματική εμπειρία για αυτούς που χωρίζουν αλλά είναι περισσότερο οδυνηρό για το ψυχικό κόσμο των παιδιών.

Τα παιδιά των διαζευγμένων γονιών έχουν περισσότερες πιθανότητες να παρουσιάσουν προβλήματα της ψυχικής τους υγείας.

Όμως, αν το διαζύγιο θα τους προκαλέσει ψυχολογικά προβλήματα ή όχι εξαρτάται αφενός από την προσωπικότητα του παιδιού και αφετέρου από το χειρισμό των γονιών.

Τα ψυχολογικά προβλήματα εκδηλώνονται κυρίως όταν το παιδί βρίσκεται στο μέσο της σύγκρουσης, όταν είναι μάρτυρας σε σκληρές εχθρότητας μεταξύ δύο ανθρώπων που αγαπά και πρέπει να αποφασίσει ποιος από τους δύο έχει δίκιο.

Ωστόσο, πολλά από τα παιδιά αυτά, θα αντεπεξέλθουν και θα ξεπεράσουν τις δυσκολίες που θα δημιουργηθούν σε αυτά.

- Απουσία της μητέρας από το σπίτι: Με την απουσία της μητέρας από το σπίτι, οι δεσμοί μητέρας- παιδιού χαλαρώνουν, με κίνδυνο, να δημιουργηθούν ύποπτες συναναστροφές.
- Άτακτη ζωή γονέων:είτε αυτοί είναι μέθυσοι και χαρτοπαίκτες, είτε η ζωή τους είναι ανήθικη, αποτελούν τα χειρότερα πρότυπα.
- Ανέχεια οικογένειας:Όταν οι γονείς είναι πολύ ανεκτικοί, δεν δημιουργούνται οι απαραίτητες ευνοϊκές συνθήκες ανάπτυξης των παιδιών και ούτε αυτή του συναγωνισμού με τα' άλλα παιδιά.

- Εσφαλμένη αγωγή: Εσφαλμένη αγωγή μπορεί να είναι η υπερπροστασία, η αδιαφορία κλπ. Με την υπερπροστασία, το παιδί, γίνεται άβουλο ενώ με την αδιαφορία, γίνεται άτακτο και απείθαρχο.
- Άλλες αιτίες: Τέτοιες είναι, η έλλειψη θρησκευτικού και ηθικού προσανατολισμού στην οικογένεια, η κακή σεξουαλική ενημέρωση των παιδιών από τους γονείς, η σύνθεση της οικογένειας κ.τ.λ.

Β)Σχολείο γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και δάσκαλοι

Σημαντική είναι επίσης και η κοινωνική μάθηση στο σχολείο. Εκεί πραγματοποιείται με ομαδικά παιχνίδια και δραστηριότητες καθώς και με ομαδικές εργασίες μέσα στη τάξη. Έτσι με τη συνεργασία, πραγματοποιείται η αυτογνωσία, τα παιδιά ανταλλάσσουν γνώμες, ενισχύεται η αμοιβαιότητα, συνηθίζουν στην αυτοκυριαρχία, εκτιμούν τις απόψεις των άλλων, συνάπτουν φιλίες.

Γ)Συνομήλικοι

Τα παιδιά περνούν σημαντικό μέρος του χρόνου τους με τους συνομηλίκους τους, με τους οποίους συνάπτουν φιλίες. Έτσι, αναπτύσσουν την επικοινωνία, τη συνεργασία και την ικανότητα να ενταχθούν σε μία ήδη σχηματισμένη ομάδα. Επίσης, έτσι διασκεδάζουν, παίρνουν πληροφορίες για τον εαυτό τους και τον κόσμο και δημιουργούν πρότυπα στενών σχέσεων. Έτσι κοινωνικοποιούνται.

Αντίθετα, τα παιδιά που δέχονται την απόρριψη των συνομηλίκων τους, νιώθουν μοναξιά και απομονώνονται.

Δ)Φορείς ελεύθερης ενασχόλησης/ ψυχαγωγία

Τέτοιοι είναι η τηλεόραση, τα βιβλία, τα κόμικς, το ραδιόφωνο κτλ

Το πιο σημαντικό απ' αυτούς είναι η τηλεόραση. Όπως είναι γνωστό, τα παιδιά βρίσκονται μπροστά από την τηλεόραση αρκετές ώρες. Έτσι αυτή ασκεί μακρόχρονη επίδραση στην ανάπτυξη των ενδιαφερόντων των παιδιών, στις γνωστικές τους ικανότητες και στην κοινωνική τους συμπεριφορά.

Τα παιδιά λοιπόν, έχουν την τάση να μιμούνται τις πράξεις που βλέπουν στην τηλεόραση αλλά και τη γλώσσα που ακούνε σ' αυτή. Τα μικρά παιδιά, ταυτίζονται με τους υπερήρωες και τα μυθικά πλάσματα που βλέπουν σ' αυτή και μιμούνται στο παιχνίδι τους, το ντύσιμό τους, τις συνήθειές τους κλπ.

Η επίδραση της τηλεόρασης προκαλεί σύγχυση στα παιδιά, τα οποία δεν μπορούν να διακρίνουν το πραγματικό απ' το φανταστικό.

XVII.ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

1.Ορισμός

Η επιθετικότητα ως εκδήλωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς διαχρονικά, αποτελεί πολύ συχνό και πολυσήμαντο κοινωνικό φαινόμενο.

Επιθετικότητα είναι μια πράξη κατά την οποία κάποιος πληγώνει από πρόθεση κάποιον άλλο. Αν δεν υπάρχει αυτή η πρόθεση, όση ζημιά κι αν προκαλεί μια συμπεριφορά, δεν μπορούμε να τη χαρακτηρίσουμε ως επιθετική.

Η επιθετικότητα είναι απόρροια της συμμετοχής των ατόμων σε πρωτογενείς(οικογένεια και σχολείο) και δευτερογενείς ομάδες. Στις ομάδες αυτές, εξαιτίας τις προσωπικής ταυτότητας των ατόμων και των προσωπικών ενδιαφερόντων τους, δημιουργούνται εγωισμοί, ζηλοτυπίες, πλεονεξία που οδηγούν σε φιλονικίες, αντιθέσεις, συγκρούσεις, παρεξηγήσεις.

Οι περισσότεροι επιστήμονες (κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι, παιδαγωγοί) σήμερα, αποδέχονται ότι η επιθετικότητα αποτελεί ένα πολύ ευρύ φάσμα επιθετικών τρόπων συμπεριφοράς καταστρεπτικού χαρακτήρα, που εκδηλώνονται με λόγια ή με πράξεις

ή ακόμη και με τη σιωπή και κατευθύνονται συνειδητά ή ασυνείδητα εναντίον διαφόρων αντικειμένων δηλ. ανθρώπων, ζώων, πραγμάτων ή ακόμη και εναντίον του ίδιου του ατόμου.

Η αντιδραστική και επιθετική συμπεριφορά των παιδιών δημιουργεί προβλήματα στις σχέσεις τους με την οικογένεια, τους συνομήλικους και το σχολείο. Δημιουργεί όμως προβλήματα και στα ίδια τα παιδιά γιατί δεν τους δίνει τη δυνατότητα να μάθουν κοινωνικά αποδεκτές συμπεριφορές οι οποίες θα αποτελέσουν αργότερα τη βάση για την ομαλή ένταξη τους στο κοινωνικό σύνολο.

2.Εγγενής ή επίκτητη;

Ένα από τα μεγάλα ερωτηματικά που έχουν κατά καιρούς απασχολήσει την Ψυχολογία είναι το κατά πόσο η επιθετικότητα είναι εγγενής ή είναι μια συμπεριφορά που μαθαίνεται. Οπαδοί της πρώτης άποψης είναι ο Freud (Ψυχανάλυση) και στο αντίθετο στρατόπεδο βρίσκονται οι οπαδοί του συμπεριφορισμού και της κοινωνικής μάθησης, όπως ο Walters και Bandura.

- Η Επιθετικότητα ως εγγενής αντίδραση

Οι οπαδοί αυτής της άποψης υποστηρίζουν ότι ο άνθρωπος, όπως όλα τα ζωικά είδη, είναι «προικισμένος» με επιθετικό ένστικτο για την προστασία και την ασφάλεια του.

- Η Επιθετικότητα ως αποτέλεσμα ενίσχυσης και μίμησης προτύπων

Εφόσον υπάρχουν περιπτώσεις κοινωνιών στις οποίες η επιθετικότητα είναι ανύπαρκτη τότε έχουμε σοβαρούς λόγους να αμφισβητούμε το κατά πόσο είναι έμφυτη. Ένας από τους κύριους υποστηρικτές αυτής της άποψης είναι ο Walters, που ισχυρίστηκε ότι το άτομο συχνά συμπεριφέρεται επιθετικά γιατί έχει μάθει ότι με αυτό τον τρόπο θα εξασφαλίσει το επιθυμητό αποτέλεσμα.

- Μια άλλη άποψη: Η Επιθετικότητα ως αποτέλεσμα ματαίωσης

Η άποψη αυτή συγγενεύει με την παραπάνω άποψη, μια και θεωρεί ότι η επιθετικότητα δεν είναι εγγενής, αλλά προκαλείται από το περιβάλλον. Οι υποστηρικτές της διατύπωσαν την άποψη ότι η επιθετικότητα εκδηλώνεται όταν το άτομο νοιώσει ματαίωση, δηλαδή την ψυχική ένταση που προκαλείται όταν παρεμποδίζεται κάποια ενέργεια του, ή όταν κάποιες επιθυμίες του μένουν ανεκπλήρωτες.

3.Μορφές επιθετικότητας

Καθώς ωριμάζουν τα παιδιά, μπορούν να εμφανιστούν οι εξής μορφές:

- Συντελεστική: Είναι η επιθετικότητα που διαπράττεται για να επιτευχθεί ένας στόχος.
- εχθρική: είναι η πράξη που στοχεύει να πληγώσει κάποιον, είτε για εκδίκηση είτε για εδραίωση κυριαρχίας.

Ωστόσο, υπάρχουν και τέσσερις άλλες μορφές επιθετικής συμπεριφοράς:

- Οι εκρήξεις θυμού/οργής: τα παιδιά σε τέτοιου είδους εκρήξεις βρίζουν, στριγκλίζουν, χτυπάνε το κεφάλι ή τα πόδια τους στο πάτωμα. Αυτά δεν είναι μορφές παθολογικής συμπεριφοράς.
- Ενέργειες μίσους και εχθρότητας: πρόκειται για μορφές επιθετικής συμπεριφοράς που, αντίθετα με την προηγούμενη περίπτωση, αποτελούν ένδειξη παθολογικής συμπεριφοράς των παιδιών (ξυλοδαρμοί και σωματικές βλάβες σε ζώα ή ανθρώπους κτλ).
- Τα χτυπήματα, οι αγκωνιές, οι γροθιές, τα δαγκώματα, οι κλοτσιές, οι τρικλοποδιές, το φτύσιμο ή το σπάσιμο αντικειμένων είναι ενέργειες φυσικής επιθετικότητας.

- Οι ύβρεις, τα πειράγματα, οι προσβολές οι αισχρολογίες και οι χλευασμοί είναι εκδηλώσεις λεκτικής επιθετικότητας.

4.Αίτια έκφρασης επιθετικότητας στο παιδί

- Μίμηση: Τα παιδιά έχουν την τάση να μιμούνται τη συμπεριφορά του ρόλου του ενήλικου προτύπου. Δηλαδή, μιμούνται είτε τη συμπεριφορά των γονιών τους, είτε πράγματα που είδαν στην τηλεόραση, που διάβασαν στα βιβλία κτλ.
- Κακοποίηση - Παραμέληση των γονέων απέναντι στο παιδί (σωματική κακοποίηση π.χ ξυλοδαρμοί, σεξουαλική κακοποίηση, αποστέρηση τροφής, προμελετημένη δηλητηρίαση, παραμέληση ιατρικής φροντίδας, παραμέληση ασφάλειας, συναισθηματική παραμέληση, άλλες μορφές παραμέλησης.
- Άγχος στην οικογένεια (έντονα οικονομικά προβλήματα, διαταραγμένες σχέσεις γονέων κ.λ.π.).
- Η παρουσία της επιθετικότητας στους εξελικτικούς προγόνους του είδους μας.
- Η χρήση ναρκωτικών ή/ και αλκοόλ
- Η ύπαρξη όπλων στο σπίτι
- Εγκεφαλική βλάβη

5.Η επιθετικότητα στην οικογένεια και στο σχολείο.

Η επιθετικότητα υπάρχει σήμερα παντού: στην οικογένεια, στο σχολείο, στον αθλητισμό, στον ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο, στις διεθνείς σχέσεις, στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, παντού, Η αδυναμία του ατόμου να κοινωνικοποιηθεί αλλά και της ομάδας να βοηθήσει σ' αυτήν τη διαδικασία, έχει ως αποτέλεσμα την αντίδρασή του, η οποία οδηγεί στην εκτροπή, την άρνηση, την εγκληματική και επιθετική συμπεριφορά.

α. Στην οικογένεια:

- Η επιθετικότητα των γονέων προς τα παιδιά, οφείλεται σε κοινωνικο-ψυχολογικά, κοινωνικο-οικονομικά, και πολιτισμικά αίτια. Το μέγεθος της κατοικίας, οι συνθήκες διαβίωσης, οι περιβαλλοντικές συνθήκες, η αδυναμία των γονέων να πείσουν τα παιδιά ν' αναγνωρίσουν και να ενστερνιστούν τις παραδοσιακές αξίες, η ταύτιση των παιδιών με σύγχρονα πρότυπα, το δικαίωμα της μητέρας για εργασία κι ελευθερία, είναι λόγοι που δημιουργούν επιθετική συμπεριφορά.
- Η επιθετική συμπεριφορά των γονιών, η συνεχής κηδεμόνευση κι εξάρτηση, η ενοχλητική ανάμειξη στην προσωπική ζωή των παιδιών, η διεκδίκηση από μέρους των παιδιών των δικαιωμάτων τους, η διαφορά κοσμοθεωριακών αντιλήψεων, η διαφορά ηλικίας, δημιουργούν ανάμεσα στα παιδιά και στους γονείς ένα κενό διαπροσωπικής, πολιτισμικής και ιδεολογικής επικοινωνίας με αποτέλεσμα την επιθετικότητα και τη σύγκρουση.
- Η σύνθεση και το μέγεθος της οικογένειας, οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των συζύγων και με τα παιδιά τους, η κοινωνικο-οικονομική κατάσταση και προέλευση, η γέννηση ενός παιδιού, ο ανταγωνισμός για τη συμπάθεια και προτίμηση των γονιών, η ανάληψη του ρόλου του πατέρα και της μητέρας από τα μεγαλύτερα, ο συνδυασμός αυταρχικής αγωγής και διαπροσωπικών διενέξεων ανάμεσα στα παιδιά, είναι αιτίες δημιουργίας επιθετικότητας τόσο των μεγαλύτερων αδερφών όσο και των γονέων σε βάρος των μικρότερων παιδιών.

β. Στο σχολείο:

- Η διάψευση των προσδοκιών του δασκάλου για τους μαθητές του, οι δυσκολίες της μαθησιακής διαδικασίας, η αμφισβήτηση του ρόλου του από ορισμένα παιδιά και η αυταρχική αγωγή, του εκπαιδευτικού, πολύ συχνά δημιουργούν ή ενισχύουν την επιθετικότητα του προς τους μαθητές του.
- Αλλά και η επιθετικότητα των μαθητών προς το δάσκαλό τους έχει τις ρίζες της στην εξουσία του δασκάλου, στην αδυναμία ή και στην άρνηση του μαθητή να πειθαρχήσει, στην αγνόηση της προσωπικότητας του παιδιού κατά την αξιολόγηση, στην απονομή στερεοτύπων και ετικετών, στη διάψευση των προσδοκιών των παιδιών για το δάσκαλό τους και στην ίδια την επιθετικότητα του εκπαιδευτικού. Ιδιαίτερη προσοχή οφείλουμε να δώσουμε ως γονείς και ως εκπαιδευτικοί στη σημασία της λεκτικής επιθετικότητας, η οποία είναι καταστρεπτική για την ανάπτυξη της προσωπικότητας, όταν έχουμε ως παραλήπτη τα μικρά παιδιά, που όχι μόνο δεν μπορούν να κρίνουν, αλλά και να αντισταθούν στην κρίση /κατηγορία που τα εντάσσουν γονείς, εκπαιδευτικοί ή άλλοι ενήλικοι.
- Η μίμηση γονεϊκών και διδασκαλικών προτύπων, ο ανταγωνισμός, ο στιγματισμός και η περιθωριοποίηση, όπως επίσης και η κατηγοριοποίηση είναι σημαντικές αιτίες για τη δημιουργία αμφίδρομης επιθετικής συμπεριφοράς στο σχολείο ανάμεσα στα ίδια τα παιδιά.

6.Πότε χαρακτηρίζουμε ένα παιδί επιθετικό;

Για καταλήξουμε να χαρακτηρίσουμε ένα παιδί ως επιθετικό, θα πρέπει να συνυπολογίσουμε τα εξής:

- Τη διάρκεια της επιθετικής συμπεριφοράς του παιδιού, δηλαδή αν είναι μια συμπεριφορά που κρατά καιρό, βδομάδες, χρόνια, αν εμφανίζεται σε τακτά διαστήματα ή είναι ένα τελείως παροδικό φαινόμενο.
- Την ηλικία και το φύλο του παιδιού:Οι ερευνητές υποστηρίζουν ότι η «επιθετικότητα» του παιδιού κορυφώνεται, ως προς τη συχνότητα, στα δύο του χρόνια και από τα τρία ή τέσσερα χρόνια μειώνεται βαθμιαία, καθώς το παιδί κοινωνικοποιείται και συνειδητοποιεί πως πρέπει να φερθεί, για να είναι αποδεκτό από το κοινωνικό σύνολο.
- Το βαθμό εχθρότητας, μίσους και εκδίκησης προς τους άλλους, που μπορεί να έχουν μέσα τους οι επιθετικές ενέργειες του παιδιού.
- Τη δύναμη που έχει το παιδί να ελέγξει τον εαυτό του και να σταματήσει να προκαλεί πόνο στους άλλους, νιώθοντας πως κινδυνεύει η ασφάλεια τους.

7.Μηχανισμοί ελέγχου επιθετικότητας

- νόμοι που θέτει η κοινωνία
- ματαιώση και μύθος της κάθαρσης:Όταν παρέχουμε στους ανθρώπους αβλαβείς τρόπους να είναι επιθετικοί, αυτό θα μειώσει τις επιθετικές και εχθρικές τάσεις τους. Οι ψυχολόγοι χαρακτηρίζουν αυτή τη διαδικασία ως κάθαρση. Δηλαδή ελέγχεται η επιθετικότητα με το να εκφρασθεί πριν δημιουργηθούν προβλήματα.
- τιμωρία:Η επιθετικότητα μπορεί να εξαφανιστεί, αν τιμωρείται τη στιγμή που εμφανίζεται.
- ανταμοιβή μη επιθετικής συμπεριφοράς:Η επιθετικότητα πρέπει να αγνοείται και να δίνεται προσοχή στα παιδιά μόνο όταν συμπεριφέρονται με συνεργατικότητα.

- γνωστική εκπαίδευση: Με τη χρήση της λογικής είναι δυνατόν να ελεγχθεί η επιθετικότητα. Όπως για παράδειγμα με μια ορθολογική συζήτηση.

Γ. Συμπεράσματα Και Αξιολόγηση

Ι. Συμπεράσματα:

Με βάση την παραπάνω ανάλυση, μιλήσαμε για τις θεωρίες του Συμπεριφορισμού και του Piaget.

Για τους πρώτους η συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα περιβαλλοντικών επιδράσεων και κάποιο ερέθισμα προκαλεί αντίδραση που στόχο έχει την τροποποίηση της συμπεριφοράς.

Σύμφωνα με τη θεωρία του Piaget, απαραίτητη προϋπόθεση για την ετοιμότητα του παιδιού για μάθηση, είναι η πνευματική και σωματική του ανάπτυξη καθώς και η απόκτηση δεξιοτήτων.

Η ετοιμότητα του παιδιού, καθορίζεται από πολλούς παράγοντες. Η οικογένεια, είναι ο πρώτος και σημαντικότερος. Γιατί μεγαλώνοντας το παιδί με τους γονείς του σ' ένα υγιές και ήρεμο περιβάλλον, στοργής και αγάπης, θα αναπτυχθεί φυσιολογικά. Ένα οικογενειακό κλίμα με καυγάδες, με περιφρόνηση των γονιών προς το παιδί ή με απουσία του ενός γονέα, θα αναστείλει την ομαλή ολοκλήρωση της προσωπικότητας του, άρα και την ένταξή του στο σχολείο. Έτσι το παιδί δεν θα κοινωνικοποιηθεί και θα αναπτύξει επιθετικότητα.

Οι γονείς πρέπει να είναι κοντά στο παιδί τους, να το κατανοούν, να του συμπαραστέκονται και να το βοηθούν στα προβλήματά του. Βέβαια η πορεία κάθε μαθητή καθορίζεται και από δύο άλλους παράγοντες: την κληρονομικότητα και το περιβάλλον. Κάποιες ιδιότητες τις κληρονομούν τα παιδιά από τους προγόνους τους. Αυτές μπορεί να είναι πνευματικές ή και σωματικές. Μπορούν να επηρεάσουν αρκετά το παιδί, καθώς θα παρεμποδίσουν τη διαδικασία της μάθησης. Πνευματικές αδυναμίες, περιλαμβάνουν την νοημοσύνη, τη μνήμη, τη συγκράτηση, αφομοίωση και κατανόηση όσων πρέπει να μάθει ο μαθητής.

Το περιβάλλον, παίζει το δικό του ρόλο στη μάθηση και ανάπτυξη του μαθητή.

Εκτός απ' το οικογενειακό περιβάλλον, που προαναφέραμε, υπάρχει και το περιβάλλον της τάξης. Η τάξη αποτελείται από το δάσκαλο και μια ομάδα παιδιών. Κάθε παιδί είναι ένα ιδιαίτερο άτομο, μια ξεχωριστή προσωπικότητα με τα δικά της χαρακτηριστικά.

Καθήκον του δασκάλου, είναι να μεταδώσει κάποιες βασικές γνώσεις και δεξιότητες στους μαθητές. Πρέπει όμως να φροντίζει να καλύπτουν τις ανάγκες του κάθε παιδιού. Οφείλει να επαναλαμβάνει πολλές φορές αυτό που δίδαξε, μέχρι να βεβαιωθεί ότι έχει γίνει κατανοητό. Να ενθαρρύνει τους μαθητές του να συμμετέχουν ενεργά στην διαδικασία της μάθησης. Να είναι κοντά τους και να τους κάνει να του δείξουν εμπιστοσύνη.

Αυτό το ευνοϊκό κλίμα, μπορεί να υπάρξει μόνο στο δημοκρατικό σχολείο. Οι μαθητές συνεργάζονται μεταξύ τους, λειτουργούν σαν ομάδα, σέβονται και ακούνε τις ιδέες των άλλων. Ο δάσκαλος έχει ρόλο καθοδηγητικό και συμβουλευτικό. Σ' αυτό το περιβάλλον τα παιδιά μαθαίνουν πιο εύκολα, με ευχάριστο τρόπο. Είναι πιο αποδοτικό απ' το αυταρχικό σχολείο και συμβάλλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή και στην ομαλή του ένταξη, αρχικά στην ομάδα της τάξης και αργότερα στην κοινωνία.

Υπάρχουν δάσκαλοι που ενδιαφέρονται για το παιδί, για το αν έχει κατανοήσει αυτό που διδάχθηκε και κυρίως για το αν είναι έτοιμο να δεχτεί την μάθηση. Υπάρχουν όμως και άλλοι, που το μόνο που τους ενδιαφέρει, είναι να βγάλουν την ύλη που ορίζει το αναλυτικό πρόγραμμα, αδιαφορώντας για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο μαθητής και τα προβλήματα που πιθανώς αντιμετωπίζει. Ακόμα αναφέραμε μερικά προβλήματα που μπορεί να ανακάμψουν την ετοιμότητα του παιδιού. Μιλήσαμε για τη διγλωσσία, το χωρισμό των γονιών, την επιθετικότητα. Όλα αυτά δημιουργούν πρόβλημα στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Επίσης ο δάσκαλος πρέπει να είναι σε ετοιμότητα ν' αντιμετωπίσει τις εντάσεις που δημιουργούνται μεταξύ των παιδιών. Ένα απ' τα καθήκοντά του είναι και να βοηθήσει κάποιο παιδί που προέρχεται από άλλο σχολείο, να ενταχθεί στην ομάδα. Γνωρίζουμε πως τα παιδιά έχουν δημιουργήσει ήδη τις παρέες τους και δυσκολεύονται να αποδεχτούν άλλο παιδί. Σ' αυτό συμβάλλει και η οικονομική ή κοινωνική θέση των γονιών του, που τους δημιουργεί μια προκατάληψη σχετικά με το συγκεκριμένο παιδί. Ο δάσκαλος είναι εκείνος που θα συμφιλιώσει τα παιδιά και θα τα κάνει να δεχτούν καινούριες καταστάσεις. Πρέπει ο δάσκαλος να βρίσκεται κοντά στο παιδί και να το κάνει να τον βλέπει σαν φίλο και όχι σαν ένα απρόσιτο άτομο που προκαλεί φόβο. Μόνο έτσι θ' ανοιχτεί το παιδί και θα βοηθήσει το δάσκαλο να το προσεγγίσει και να δει κάποια πράγματα για την προσωπικότητά του. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να γνωρίζει καλά τον όρο «ετοιμότητα», για να μπορέσει να κατανοήσει το παιδί και να οργανώσει σωστά τη διδασκαλία. Γιατί αυτή η έννοια είναι βασική για το ξεκίνημα της μάθησης και πάνω σ' αυτή στηρίζεται όλο το έργο του δασκάλου.

II. Αξιολόγηση

Απ' την καθημερινή μας επαφή με τα παιδιά, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι όλα όσα αναφέρουμε στην παραπάνω εργασία μας, έχουν ισχύ. Είναι γεγονός ότι το ξεκίνημα του σχολείου οδηγεί το παιδί σε μια καινούρια πραγματικότητα. Τότε το παιδί πρέπει ν' αντιμετωπίσει το χωρισμό του από τους γονείς και την ασφάλεια του οικογενειακού περιβάλλοντος, ν' ανταγωνιστεί τους συμμαθητές του, αλλά κυρίως να κοινωνικοποιηθεί. Γι' αυτό πρέπει να παρουσιάζει ετοιμότητα. Πρέπει δηλαδή, να είναι έτοιμο ν' αντιμετωπίσει οποιαδήποτε δυσκολία βρει και να ενταχθεί στη νέα του ομάδα. Επίσης πρέπει να είναι έτοιμο να σταθεί στο ύψος των προσδοκιών των γονέων του και των δασκάλων του. Μελετήσαμε δύο θεωρίες σχετικά με την ετοιμότητα. Τη θεωρία του Piaget και αυτή των Συμπεριφοριστών. Αυτές οι θεωρίες μας βρίσκουν σύμφωνες, αφού αλληλοσυμπληρώνονται, καθώς απαραίτητα στοιχεία για τη μάθηση είναι πρώτα απ' όλα η σωματική αλλά και η πνευματική ανάπτυξη του παιδιού. Επίσης, η νοημοσύνη, ο εγκέφαλος και η μνήμη είναι σημαντικά για την ετοιμότητα του μαθητή. Μόνο αν οι λειτουργίες αυτές επιτελούνται ομαλά, βοηθούν το παιδί. Οποιαδήποτε δυσλειτουργία, θα αναστείλει την ανάπτυξή του. Βέβαια υπάρχουν και περιπτώσεις παιδιών που έρχονται στο σχολείο, με προβλήματα σε κάποιον από τους δύο τομείς (σώμα- πνεύμα). Έχει αποδειχτεί ότι αυτά τα παιδιά δυσκολεύονται να προσαρμοστούν, να γίνουν αποδεκτά από τους συμμαθητές τους και το κυριότερο να παρακολουθήσουν τη διδασκαλία καθώς δεν έχουν αναπτυχθεί και οι μηχανισμοί αφομοίωσης και συμμόρφωσης. Όμως σ' όλα αυτά επιδρούν και άλλοι παράγοντες, όπως οι εσωτερικές κληρονομικές διαθέσεις και το περιβάλλον μέσα στο οποίο μεγαλώνει το παιδί. Με τον όρο

περιβάλλον εννοούμε στοιχεία χώρου μέσα στον οποίο μεγαλώνει ένα παιδί. Και αυτά μπορεί να είναι: η κατοικία, ο ατομικός χώρος μέσα σ αυτή, η γειτονιά, οι χώροι διάθεσης του ελεύθερου χρόνου, το σχολείο, η πόλη, η χώρα αλλά και στοιχεία όπως η γλώσσα, ήθη, έθιμα, θρησκεία, συνήθειες, πρότυπα συμπεριφοράς και παρεχόμενες ιδέες, γνώσεις και ικανότητες.

Τα στοιχεία αυτά διαπλέκονται και οργανώνονται σε σύνολα. Μέσα σ αυτά τα σύνολα που αλληλοσυμπληρώνονται, συντελείται η κοινωνικοποίηση του παιδιού. Για όλα τα παραπάνω έχει μεγάλη σπουδαιότητα ο ρόλος του γονέα αλλά και του δασκάλου.

Οι γονείς πρέπει να είναι κοντά στο παιδί τους και να του εξασφαλίζουν ένα ευχάριστο κλίμα, ώστε να του δείχνουν ότι το αγαπούν και είναι δίπλα του. Όταν οι ίδιοι είναι επιθετικοί μαζί του, τότε κι εκείνο καταστρέφεται συναισθηματικά και είναι απρόθυμο να κάνει οτιδήποτε. Όπως είπαμε, όμως, παίζει ρόλο και η κληρονομικότητα, καθώς το 90% των χαρακτηριστικών τα παίρνουν τα παιδιά από τους γονείς, άρα γονείς με προβλήματα νοημοσύνης ή σωματικής ανάπτυξης, τα μεταβιβάζουν στα παιδιά τους και πολλές φορές αυτά τα παιδιά θεωρούνται ως μειονότητα στην τάξη και περιφρονούνται απ' τους συμμαθητές τους.

Στην τάξη τον κυρίαρχο ρόλο έχει ο δάσκαλος. Πρέπει να κατέχει καλά το αντικείμενο του και να είναι κοντά στα παιδιά για να τα βοηθά και να τα ενθαρρύνει. Πρέπει να τα κάνει να νιώθουν άνετα δημιουργώντας ένα κλίμα φιλίας, που όπως αναφέραμε, μόνο στην δημοκρατική τάξη ισχύει κάτι τέτοιο. Κάθε μαθητής έχει ιδιαιτερότητες που πρέπει να γνωρίζει ο δάσκαλος για να εφαρμόσει την κατάλληλη διδασκαλία που θα καλύπτει τις ατομικές τους ανάγκες. Ακόμα, πρέπει να φροντίζει για τις καλές σχέσεις συνεργασίας και αλληλοβοήθειας μεταξύ των παιδιών και να τους διδάξει τους βασικούς κανόνες που διέπουν μια ομάδα.

Ο δάσκαλος πρέπει να 'χει στοιχεία του χαρακτήρα του που είναι κοντά στο παιδί. Πρέπει να αγαπά αυτό που κάνει και να διακατέχεται από τις αξίες που έχει ένας εκπαιδευτικός. Να θέτει στόχους και να ελέγχει αν τους έχει κατορθώσει. Να καταλάβει πως επιτελεί ένα σημαντικό έργο, με τη βοήθεια πάντα και των ίδιων των μαθητών. Γιατί το παιδί είναι σαν μια άμορφη ύλη, που την παίρνουμε και ακολουθώντας τις σωστές διαδικασίες, του δίνουμε μορφή. Γιατί θα συμβάλλουμε στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας του και στην κοινωνικοποίηση του με ανώτερο στόχο, την δημιουργία καλών δημοκρατικών πολιτών. Αυτή είναι η ανταμοιβή του δασκάλου για το έργο του, απ' την κοινωνία, τους γονείς και κυρίως απ' τους μαθητές του.

Δ. Βιβλιογραφία

Ι.Ελληνόγλωσση:

Βακάλιος Θανάσης,(1994),Θέματα κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης ,εκδ.

Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη

Δανάσσης-Αφεντάκης,(2000),Η εξέλιξη της παιδαγωγικής και διδακτικής σκέψης, τόμος Β', Δ' έκδοση, Αθήνα

Καψάλης Αχιλλέας, Παιδαγωγική ψυχολογία, εκδ.Κυριακίδη

Κολιάδης Εμμανουήλ,(1996),Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη, τόμος Α', Αθήνα

Κολιάδης Εμμανουήλ, (1997),Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη, τόμος Γ', Αθήνα

Μάνος Κωνσταντίνος,(1997),Η συμβουλευτική στην εκπαίδευση, τόμος β', αυτοέκδοση

Μάνος Κωνσταντίνος,(2003),Παιδαγωγική ψυχολογία-ψυχοπαιδαγωγική,
εκδ.Γρηγόρη, Αθήνα
Μπαλάσκας Κώστας, Κοινωνική θεώρηση της παιδείας, εκδ.Γρηγόρη
Παπάς Αθανάσιος, Σύγχρονη θεωρία και πράξη της παιδείας, τόμος Α', εκδ.Δελφοί
Παπάς Αθανάσιος, Σύγχρονη θεωρία και πράξη της παιδείας, τόμος Β', εκδ.Δελφοί
Παπάς Αθανάσιος ,Σχολική παιδαγωγική, τόμος Α', εκδ.Ατραπός
Τσιπλητάρης Αθανάσιος, Ψυχοκοινωνιολογία της σχολικής τάξης, Δ'έκδοση,
εκδ.Ατραπός
Τσιπλητάρης Αθανάσιος,(2001),Η κοινωνικοποίηση του παιδιού, εκδ.Ατραπός,
Αθήνα

II.Ξενόγλωσση:

Michael Cole & Sheila R. Cole,(2001),Η ανάπτυξη των παιδιών, τόμος β',
εκδ.τυπωθήτω
Ntare Katherine, Η προαγωγή της ψυχικής και συναισθηματικής υγείας στο σχολείο